HEMMELIG

(SL)

M Ø T E

i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

fredag 12. oktober kl. 8.30.

Landbrukskomiteens medlemmer var også innkalt for å delta i behandlingen av sak 1.

Møtet ble ledet av komiteens leder, Gro Harlem Brundtland.

Til stede var: Fra den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite: Gro Harlem Brundtland, Paul Chaffey, Kåre Gjønnes, Bjørn Tore Godal, Kirsti Kolle Grøndahl, Carl I. Hagen (under sak 1), Annelise Høegh, Anne Enger Lahnstein, Anders Talleraas, Jo Benkow (under sak 1), Hans J. Røsjorde, Svein Alsaker, Gunnar Berge, Helen Bøsterud, Edvard Grimstad, Sigbjørn Johnsen (under sak 1), Kjellbjørg Lunde, Jens Marcussen, Erik Solheim, Siri Frost Sterri, Gunhild Øyangen (under sak 2, for Reiulf Steen), Brit Jørgensen (under sak 1, for Gunnar Skaug), Haakon Blankenborg (under sak 1, for Oddrunn Pettersen), Marit Rotnes (under sak 2, for Brit Jørgensen), Harald Ellefsen (for Jan Petersen), Johan C. Løken (under sak 1, for Ingvald Godal), Terje Nyberget (for Fridtjof Frank Gundersen), Pål Atle Skjervengen (under sak 2, for Carl I. Hagen etter at han forlot møtet), Anders C. Sjaastad.

Fra landbrukskomiteen: Arne Alsåker Spilde, Gunhild Øyangen, Syver Berge, Oscar Douglas Hillgaar, Åsa Solberg Iversen, Peder I. Ramsrud, Reidar Gjøtterud, Inge Staldvik og Inger Dag Steen.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Kjell Magne Bondevik, handelsminister Kaci Kullmann Five og landbruksminister Anne Vik.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet (under sak 1) Fra Utenriksdepartementet: Statssekretær Sven Svedman, personlig sekretær Tore O. Rimereid, ekspedisjonssjef Tor B. Næss, underdirektør Sverre Kvakkestad og rådgiver Elisabeth Roderburg. Fra Landbruksdepartementet: Statssekretær Bjørn Iversen og ekspedisjonssjef Almar Sagelvmo. (Under sak 2): Fra Utenriksdepartementet: Ambassadør Eivinn Berg, underdirektør Odd Fosseidbråten, byråsjef Enok Nygaard. Fra statsministerens kontor: Statssekretær Kai Eide og spesialrådgiver Jonas Støre. Fra Finansdepartementet: Spesialrådgiver Amund Utne.

(SL) Videre var til stede komiteens faste sekretær, Jon Bech.

Dagsorden

1. GATT
2. EØS-forhandlingene
3. Eventuelt

Sak nr. 1

GATT

KOMITEENS LEDER: Jeg gir ordet til handelsministeren.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Jeg har ved flere anledninger redegjort for forhandlingene i Uruguayrunden, senest 6. august i år. Komiteen vil derfor være kjent med at det er en meget komplisert og omfattende forhandling vi er inne i, der det forhandles parallelt i femten forhandlingsgrupper. Forhandlingene er nå inne i en kritisk fase, det er kun uker igjen til runden skal avsluttes ved et ministermøte i Brussel 3. - 7. desember. Jeg vil igjen understreke den betydning jeg tillegger at det oppnås enighet om en tilfredsstillende pakke som omfatter samtlige forhandlingsområder og resulterer i en styrking av det multilaterale handelssystem. Jeg vil minne om at Uruguayrunden klart forutsetter at forhandlingsresultatene på de enkelte områdene skal vedtas som en pakke. Det vil si at det ikke vil være anledning til å forsyne seg bare av det man liker i denne pakken.

I dag skal jeg konsentrere meg om jordbruket, som jeg ikke sa så særlig mye om sist.

For ordens skyld vil jeg gjenta hva som ble besluttet i Punta del Este i 1986, og hvilke forpliktelser Norge allerede har påtatt seg så langt i forhandlingene. Formålet med forhandlingene er å etterstrebe større liberalisering i handelen med jordbruksprodukter og få alle tiltak som påvirker importadgang

(SL) og eksportkonkurranse under styrkede og mer operasjonelle, effektive GATT-regler og disiplin. Dette har vi forpliktet oss til å forhandle frem gjennom bedret markedsadgang og økt disiplin knyttet til bruken av alle direkte og indirekte subsidier.

Målene for forhandlingene ble ytterligere presisert ved den såkalte midtveisgjennomgangen i april 1989. Målet som Norge i likhet med andre deltakende land da forpliktet seg til, var å forhandle frem betydelige og gradvise reduksjoner i støtte og vern til landbruket for å bidra til etableringen av et rettferdig og markedsorientert handelssystem for jordbruksvarer på lang sikt.

I tilknytning til vedtaket om de langsiktige mål for forhandlingene holdt Norge et forklarende innlegg, som er omtalt her tidligere, der det ble understreket den betydning Norge tillegger de ikke-handelsmessige, ofte kalt de ikke-økonomiske faktorene. Det ble vist til at disse er viktige elementer i norsk jordbrukspolitikk som i den videre sammenheng er av vital betydning for Norge. Jeg skal komme tilbake til hvorledes disse faktorene er blitt søkt ivaretatt fra norsk side i forhandlingene så langt.

Som jeg orienterte om i august, fattet rundens øverste organ TNC i juli d.å. et prosedyrevedtak for å bidra til fremgang i forhandlingene om jordbruk. Det ble besluttet at alle land skal legge frem landlister med oversikt over intern støtte, grensevern og eksportstøtte innen 1. oktober i år, og tilbud om reduksjonsforpliktelser innenfor disse tre områdene innen 15. oktober, altså på mandag. Jeg opplyste videre om at forhandlingsgruppens formann de Zeeuw hadde lagt frem en tekst som skulle brukes som middel til å intensivere forhandlingene om jordbruk. Denne teksten gir en rekke anvisninger om hvorledes listene skal utformes og hvordan tilbudet skal relateres til disse listene. Teksten til de Zeeuw ble imidlertid aldri formelt vedtatt, og det har derfor naturlig nok vært reist visse spørsmål om fortolkningen av deler av denne teksten. Men jeg må få si at det har ikke vært hovedinntrykket av arbeidet med disse listene.

Arbeidet med landlisten og tilbudet har vært en omfattende og tidkrevende prosess. Det har inkludert vanskelige tekniske beregninger, som vi aldri tidligere har gjort på denne måten i Norge, samt avveininger av hvilke premisser som skal legges til grunn i den norske landlisten og tilbudet.

Finansdepartementet, Arbeids- og administrasjonsdepartementet og Familie- og forbrukerdepartementet har sammen med Landbruksdepartementet og Utenriksdepartementet vært involvert i Regjeringens be-

(SL) handling av saken. I tillegg har det selvfølgelig vært nær kontakt med jordbruksorganisasjonene - som for øvrig ble orientert, slik som seg hør og bør, i går om hva som var Regjeringens holdning, men med presisering av at dette skulle drøftes med Stortinget. Det har også vært kontakt med NHO. Jeg vil også minne om at forhandlingsgruppens formann, de Zeeuw, besøkte Norge 18. - 19. september i år og hadde en rekke samtaler bl.a. med meg og med landbruksministeren.

I arbeidet med listene og tilbudet har det vært kontakt med eksperter i de øvrige nordiske land og med de øvrige EFTA-land. Det har også vært uformelle kontakter med USA og med EF-kommisjonen. Vi har fulgt spesielt nøye med i EFs interne vurderinger i arbeidet. Dette har vært gjort for å sikre at Norge i hovedsak legger de samme premissene til grunn som andre land i utarbeidelsen av listen og tilbudet.

Denne kontakten har vist at arbeidet har vært vanskelig og omfattende også i andre land.

Når jeg nå går over til å redegjøre for innholdet i landlisten og tilbudet, håper jeg at komiteen vil ha forståelse for at redegjørelsen dessverre vil måtte bli teknisk, hvis den skal være noenlunde kortfattet. Dette er et uhyre komplisert teknisk område.

Landlistene skal presentere sammenlignbare faktiske oversikter over støtte og vern. Listen skal gi en oversikt over intern støtte som omregnes til et målebegrep - AMS (Aggregate Measurement of Support). Dette dekker både budsjett- og skjermingsstøtte. I tillegg skal nåværende ikke-tollmessige grensevern omskrives til tollekvivalenter, altså f.eks. våre kvantitative restriksjoner, basert på differansen mellom en vares verdensmarkedspris og intern norsk pris. Listen skal også gi en oversikt over vår offentlige eksportstøtte.

Oversiktene i landlistene vil bli lagt til grunn i vurderinger av de enkelte lands tilbud om reduksjoner i støtte og vern. Denne sammenhengen mellom landlisten og tilbudet har ligget til grunn for behandlingen i Norge.

Landlisten vil i forhandlingene kun ha funksjon av å være et referansedokument, og vil ikke under noen omstendighet prejudisere senere norsk stillingtagen på noe enkeltpunkt i forhandlingene. Dette forbeholdet vil vi gjøre eksplisitt i den norske landlisten på samme måte som andre land har gjort og kommer til å gjøre.

Fra norsk side har vi i størst mulig grad forsøkt å følge de Zeeuws tidligere nevnte retningslinjer for utarbeidelse av landlisten.

(SL) Total norsk intern støtte, dvs. både budsjett- og skjermingsstøtte uttrykt i dette mystiske AMS, utgjør 17,2 milliarder NOK i landlisten for 1988. Dette totaltallet samsvarer med det tall for totalstøtte OECD beregnet i den norske jordbrukslandstudien for samme år. Som dere vil huske, er vi sett i disse måletermer det land som gir nest høyest støtte til vårt jordbruk blant OECD-landene.

I anvisningene fra de Zeeuw ble det bedt om at oversikten over intern støtte ble inndelt i det som kalles grønn og gul del. Grønn del - bare for å si det - har ikke noe med veksthussektoren å gjøre - en kobling svært mange, inkludert undertegnede, gjorde i starten. Den grønne delen skal inneholde summen av den støtten som en tar sikte på å unnta fra reduksjon. I forhandlingene er det nemlig åpnet for å unnta støtteformer fra en reduksjonsforpliktelse under forutsetning av: at støtten har som formål å ivareta ikke-økonomiske mål som miljøvern, regionalpolitikk, sosiale hensyn og matvaresikkerhet, samt at støtteformene i minst mulig grad er handelsvridende og i størst mulig grad er produksjonsnøytrale. I 1988 utgjorde den norske grønne delen av AMS i overkant av 40 pst. av vår totale AMS.

Det vil si at den andre delen, gul del, som omfatter prisstøtte og andre former for produksjonsdrivende støtte, utgjør i underkant av 60 pst. i forhold til vår totale støtte. Det er denne delen som det tas sikte på å redusere gjennom Uruguay-runden.

De Zeeuw har fremmet strenge kriterier for å unnta støtteformer fra reduksjonsforplitelser og for å putte dem i grønn sektor. Jeg nevnte i august at Norden har påklaget at disse var for strenge. Det er imidlertid også åpnet for adgang til å fremme andre kriterier i landlistene. Kriteriene for plassering av støtte i grønn AMS vil bli gjenstand for forhandlinger fremover.

For Norge er plasseringen av støtte i grønn AMS en mulighet til å ivareta de ikke-økonomiske hensyn som vi har understreket som vitale.

I landlisten vil det også bli gitt en oversikt over støtte til produkter som det ikke er beregnet AMS for. Dette gjelder produkter utenom husdyrprodukter og korn. (Det er de samme produktene som OECD ikke beregnet tall for, med bakgrunn i at de utgjør en så liten andel av den totale produksjonsverdien i jordbruket. Hvis jeg nå husker riktig kommer bl.a. grønnsaker inn her.) Oversikten over støtte til disse produktene blir derfor begrenset til budsjettstøtte. Også for disse varene blir enkelte støtteformer plassert i grønn sektor.

(SL) Landlisten vil også gi en oversikt over nåværende grensevern, dvs. eksisterende tollsatser, bindingsnivåer vi har for disse tollsatser og andre grensetiltak. For varer hvor det i dag er et annet grensevern enn toll, og det er nesten samtlige varer for Norges vedkommende, vil grensevernet bli omregnet til en tollverdi, som kalles en tollekvivalent. Videre vil listen angi importtall (i mengde) også sett i forhold til innenlandsk konsum.

I beregningene av de norske tollekvivalentene er det innarbeidet en prispreferanse for norskproduserte varer. Det vil si at prisene på norske varer er satt noe høyere i beregningen enn faktisk markedspris, slik at tollekvivalenten blir høyere enn den ellers ved en ren regneoperasjon ville blitt. Som grunnlag for interne priser har jordbruksavtalen en øvre prisgrense, dvs. den pris som utløser fri import, og det er denne som er lagt til grunn. For kjøtt er denne øvre prisgrensen 10 pst. over avtalens pris, for egg er den 15 pst. over, og for poteter, grønnsaker og frukt er den 12 pst. over jordbruksavtalens pris.

(GSR) For korn og melk foreligger det ikke en slik øvre prisgrense, men det er innberegnet en prispreferanse på om lag samme nivå, henholdsvis 15 pst. og 10 pst., for å reflektere den prispreferanse som er implisitt i vårt nåværende importvern for korn og melk.

For produkter hvor det ikke er jordbruksavtalepris, er det generelt ikke lagt inn prispreferanse. Dette gjelder planter, levende plantedeler, bær og en del frukt.

Det vil ikke komme som noen overraskelse for dem som har vært borti denne type saker, at de norske tollekvivalentene er meget høye. For kjøtt ligger tyngden av tollekvivalentene i intervallet 300-400 pst., meieriprodukter 250-350 pst., korn 350-475 pst. og grønnsaker 100-250 pst. Jeg må få føye til at også andre land vil komme til å komme ut med svært høye verdier på disse listene.

Siste del av landlisten gir en oversikt over samlet norsk budsjettstøtte til eksport av jordbruksvarer. Denne utgjorde på statens hånd 114 mill. norske kr i snitt for årene 1987-89.

Så over til det som kanskje er det mest omtalte, nemlig tilbudet og tilbudslistene. Disse to tingene er uløselig knyttet til hverandre. Tilbudene skal distribueres til de andre landene innen mandag og

(GSR) vil danne utgangspunkt for de videre forhandlinger. Det er imidlertid fortsatt noe uklart hvordan tilbudene konkret vil bli behandlet i forhandlingene fremover, om de blir behandlet bilateralt på en tilbud/krav-basis eller etter en mer generell formeltilnærming.

Kun Japan har hittil lagt frem sitt tilbud, og som man kjenner fra avisene, er det stor intern uenighet i EF om innholdet i kommisjonens forsalg til tilbud. Franskmennene har byttet sin landbruks-minister. Jeg har fått visse signaler om at det har en viss sammenheng med bl.a. disse forhandlingene. Det er grunn til å tro at hovedaktørenes tilbud kan bli noe forsinket, altså fra bl.a. EFs side, til tross for at de er lovet innen tidsfristen. Alle land står fast på at de er lovet innen mandag, men vi har fått underhåndensignaler om at det kanskje kan bli noen dager senere, men ikke mer.

Det norske tilbudet som er planlagt innlevert på mandag, er et åpningstilbud - jeg vil understreke det - basert på eksplisitte forutsetninger som er lagt inn i landlistene, herunder fordelingen mellom gul og grønn AMS. Det vil bli behov for ytterligere vurderinger av disse spørsmål underveis i forhandlingene, så det er vel ikke noen urimelig prognose å tro at jeg vil måtte ha kontakt med komiteen om dette også i tiden frem til desember.

Det norske tilbudet har oppsummert følgende hovedtrekk:

1. En frys av total intern støtte, altså budsjett- og skjermingsstøtte, på 1988-nivå frem til 1996, med inflasjonsjustering.

2. En 20 pst. generell inflasjonsjustert reduksjon i budsjett- og skjermingsstøtten som ikke unntas reduksjonsforpliktelsene, dvs. i den gule sektoren. Reduksjonen tar utgangs-punkt i 1988-nivået og skal gjennomføres innen 1996.

3. Reduksjonsforpliktelsene i forhold til AMS vil bli relatert til normalårsavling for korn, og her har det vært betydelige svingninger. I tillegg tas det sikte på å forhandle frem kreditt for produksjonsregulerende tiltak for melk, som vi har i Norge i dag gjennom vårt toprissystem.

4. En omlegging av importvernet som i dag i hoved-sak består av kvantitative reguleringer. Dette legges om i retning av et toll- og avgiftsbasert importvern. Dette forutsetter

(GSR)

løsning av de nåværende tollbindinger uten kompensasjon. Dere vil kanskje huske at vi i forbindelse med eple-saken så på denne muligheten, og vi hadde en binding av vår tollsats på epler som jeg tror ligger på ca. 25 øre, mens hvis vi skulle erstatte vårt kvantitative importvern her med tollsats, måtte vi opp i mange kroner, 5, 6, 7 kr - hvis jeg husker riktig - så her er det en betydelig avstand hvor vi var bundet av regelverket. Men i denne store operasjonen som hele Uruguay-runden er, forutsettes det at de nåværende tollbindinger løses uten kompensasjon på andre områder innenfor GATT-systemet.

Norge har en rekke bindinger utover epler som er nevnt, på våre tollsatser på jordbruksvarer på meget lave nivåer. Runden gir oss en unik anledning til omlegging av vårt importvern uten at denne formelle bindingen skal være til hinder for dette.

Et kvantitativt importvern vil bli søkt opprettholdt for et begrenset antall varer, og det er gruppen flytende melk/fløte, melkepulver og smør, samt gruppen vilt som innebærer elg, rein og hjort.

I tilbudet opplyses det at en kvantitativ importregulering for melk/fløte, melkepulver og smør baseres på en operasjonalisert artikkel XI, og artikkel XI er den vi har styret med i forhold til GATT bl.a. i eple-saken.

Den kvantitative importregulering for vilt begrunnes i hensynet til den norske urbefolkning, for dette er konkurransesituasjonen mot reinkjøtt, og vil bli søkt hjemlet i form av et spesifikt unntak.

For kjøtt, levende dyr, egg/eggeprodukter og potet/potetprodukter er åpningstilbudet fra Norge innføring av variable importavgifter, dvs. et importsystem hvor avgifter på import kan varieres fritt for å utligne prisforskjellen med innenlandske varer. Dette er et importvernsystem EF, Finland og Sverige nå har, men som EF og Sverige har fremholdt at de vil forlate. Finland har foreløpig ikke truffet noen endelig avgjørelse om sitt fremtidige importvern. Jeg tror de diskuterer dette i dag og mandag eventuelt. Det er stilt spørsmål ved GATT-legaliteten av variable avgifter, men EF har gjennomlevd med slike avgifter inntil nå.

Den nordiske forhandlingsposisjonen fra desember 1989 åpnet for variable importavgifter som et mulig fremtidig GATT-legalt importvern, forutsatt

(GSR)

styrket disiplin i anvendelsen av dette, og at slike avgifter i redusert grad isolerer interne priser fra verdensmarkedet.

Det er Regjeringens holdning at dersom det ikke synes å være støtte for variable avgifter i forhandlingene, vil vi fra norsk side foreslå toll-ekvivalenter med det som kalles korrigerende faktor som importvern for disse varene. Jeg vil be om at dette holdes helt fortrolig, og man ser for seg en situasjon der man har en totrinnsrakett - jeg har funnet det riktig å orientere komiteen om at vi har lagt inn dette trinnet i forhold til de variable import-avgiftene, men jeg vil spesielt be om at man sørger for at dette ikke lekker ut. Det vil ødelegge svært mye for oss i forhandlingene totalt sett. Vi har lagt den rammen i Regjeringens behandling, og jeg finner det riktig å orientere om det nå, slik at det ikke skal være nødvendig å komme tilbake til komiteen dersom en slik situasjon oppstår, og jeg vil anse det relativt sannsynlig at en slik situasjon oppstår.

Tollekvivalenter med en korrigerende faktor - hva er så det? Det skal jeg komme litt tilbake til. Jeg vil bare si at det ble tilbudt allerede i første runde innført for korn og kraftfôr, for grønnsaker og frukt, fettvarer, en rekke konserves og bearbeidede varer med innhold av råvarer med jordbruksavtalepris. Dvs. at det innføres en tollsats som er basert på differansen mellom norske priser og verdensmarkedspriser, samt at det i tillegg er mulig å pålegge en tilleggs-toll som kan varieres i tråd med svingningene i verdensmarkedspriser. Dette systemet er foreslått av EF som erstatning for variable avgifter, uten at det hittil har fått generell aksept av andre land. Men til forskjell fra variable avgifter vil slike toll-ekvivalenter med korrigerende faktor medføre en sterk disiplin i anvendelsen av den variable delen, der EF i dag står helt fritt i dette, samt at tollekvivalenten bindes og reduseres over tid. Det er et annet system enn dagens variable avgifter.

Tollekvivalenter uten korrigerende faktor, dvs. en tollsats beregnet på prisdifferansen mellom norske og utenlandske varer, innføres for honning, bær og grønnsaker som det ikke er jordbruksavtalepris for, samt for konserves av frukt, bær og grønnsaker fremstilt av råvarer uten jordbruksavtalepris.

I tilbudet tas det sikte på en 30 pst. reduksjon i de rene tollekvivalentene fra 1991-96. For tollekvivalenter med korrigerende faktor tas det sikte på en 10 pst. reduksjon i samme periode for

(GSR) melkeprodukter og korn, og en 20 pst. reduksjon for de øvrige produkter i den samme perioden. Totalt sett summerer dette seg opp til et tilbud på 20 pst. reduksjon i gul AMS.

Det foreslås videre i tilbudet en avvikling av all statsfinansiert eksportstøtte til jordbruksvarer, altså de nevnte 114 mill. kr som var gjennomsnittet for de to årene jeg nevnte.

Til slutt konsekvenser av dette tilbudet: Det er selvfølgelig vanskelig å trekke noen bastante konklusjoner om hvilke konsekvenser dette tilbudet vil kunne få, og jeg understreker at dette er et åpningstilbud. Det vil bl.a. avhenge av om forutsetningene som er lagt til grunn for tilbudet, blir akseptert, herunder fordelingen av støtte på gul og grønn AMS.

Jeg har nevnt at tilbudet som det nå står, vil kunne endres underveis i forhandlingene i og med at jeg har brukt uttrykket "et åpningstilbud."

Som jeg nevnte innledningsvis, har Norge sammen med Norden lagt stor vekt på å få gjennomslag for de ikke-økonomiske faktorer som det skal tas hensyn til i forhandlingene.

Andre land, spesielt Japan, Sveits, Østerrike og Korea, har også lagt vekt på ikke-økonomiske faktorer i forhandlingene, og de Zeeuw har lagt opp til at disse hensyn skal ivaretas, og det understreket han meget klart i samtalen jeg hadde med ham da han var i Oslo. Hans forslag om å unnta visse typer støtte fra reduksjonsforpliktelsene med utgangspunkt i ikke-økonomiske mål basert på omforente kriterier, samt at det åpnes for å unntaksvis forhandle frem spesielle løsninger innenfor grensevernet, er en refleksjon av hans syn på dette.

De støtteformer Norge har lagt vekt på å unnta, dvs. støtte som er plassert i grønn AMS, er støtte rettet mot miljøvern, matvaresikkerhet, distriktspolitiske hensyn og sosiale hensyn. Gitt aksept i forhandlingene for å unnta denne støtten, må vi kunne si at våre ikke-økonomiske hensyn har vært tatt hensyn til i et sluttresultat, men sluttresultatet gjenstår altså å se.

Jeg vil understreke at det ikke er lagt opp til at ikke-økonomiske hensyn skal anvendes som en begrunnelse for generelle unntak. Norden har ved flere anledninger anført at dette ikke er det man søker

(GSR)

å få til, men at størrelsen på de forpliktelser en vil være villig til å påta seg i reduksjonene, vil avhenge av hvorvidt en får aksept for unntak basert på ikke-økonomiske faktorer.

Et annet moment som jeg vil betone når man skal vurdere konsekvensene, er at det i det norske tilbudet og forhandlingene generelt er lagt opp til at reduksjonene i støtte og vern skal fordeles over flere år. Jeg minner om at i det norske tilbudet skal reduksjonen på 20 pst. foretas med utgangspunkt i 1988 innen 1996. Det blir med andre ord ikke veldig store reduksjoner hvert år. Sett i forhold til samlet støtte, både det som unntas og det som skal reduseres, snakker vi om en årlig reduksjon i støtte og vern på i overkant av 1 pst.

Jeg vil på ingen måte underslå at virkningene av et forhandlet resultat på jordbruk i GATT vil få konsekvenser av betydning for Norge. Men jeg vil understreke at vi har søkt å bidra til at disse konsekvensene skal være av en slik art at norsk jordbruk også i fremtiden vil kunne utgjøre en viktig næring i det norske samfunnet.

Jeg vil også understreke at opplegget fra forhandlingsgruppens formann gir rom for fleksibilitet i hvorledes reduksjonene skal foretas i tiden fremover. Dette har jeg sett på som meget positivt fordi det er en selvfølge at størst mulig handlefrihet for Norge skal være et mål, men innenfor det forpliktende regelverk og den styrkede disiplin som vi ønsker å oppnå gjennom forhandlingene.

(KML)

I det norske tilbudet, som tar utgangspunkt i opplegget til de Zeeuw, har man som nevnt gått inn for et tak eller en frys av total intern støtte, både skjermings- og budsjettstøtte, frem til 1996. Dette taket skal være inflasjonsjustert. Med andre ord, selv om gul AMS reduseres med 20 pst., vil det være anledning til å øke støtte gjennom de støtteformer som unntas, så lenge man holder seg under totaltaket. Dette er ganske kompliserte regnestykker, men det viser at det er en manøvreringsmulighet her i omlegningene. Konsekvensene av dette er at man kan dempe virkninger av reduksjoner i gul AMS gjennom støtteformer som ikke er handelsvridende eller produksjonsdrivende. Det er forutsetningen for at de ligger i grønn sektor. Det går rykter om at USA legger noe sånt som 80 pst. av sine støtteformer inn i grønn sektor, fordi de hevder at de er produksjonsnøytrale.

(KML)

Et av de viktigste elementene ved tilbudet er at det norske importvernet i all hovedsak blir omlagt fra mengderegulert til et toll- og avgifts-basert importvern. Dette er viktig fordi det sikrer Norge et GATT-legalt importvern - det har vært slitsomt både for denne og den forrige regjering å ha stadige konflikter med GATT - og et importvern som er synliggjort. Det er unødvendig å minne om epler og pærer. I tilbudet er det kun for melk at man tar sikte på å opprettholde kvantitative reguleringer.

Som jeg nevnte innledningsvis, har også forbrukerinteressene vært representert i arbeidet gjennom Familie- og forbrukerdepartementet. FFD har påpekt at den omlegging i importvernet vi nå legger opp til fra norsk side, vil bety at norske forbrukere får større valgfrihet i jordbruksvarer. Men de har også påpekt at i første instans vil denne valgmuligheten gå hånd i hånd med økte priser.

Uruguay-runden går mot sin avslutning, og forhandlingene om jordbruk er en nøkkel i et omforent resultat. Det endelige resultatet vil, som jeg startet med å si, måtte vedtas som en pakke, og jordbruksdelen må da vurderes i forhold til helheten. Regjeringen har lagt stor vekt på at forhandlingene skal lykkes for å kunne sikre Norges samlede interesser.

(KML) KOMITEENS LEDER: Takk for det! Da er ordet fritt til spørsmål og kommentarer.

GUNHILD ØYANGEN: Det er mange spørsmål å stille i en så omfattende sak, og jeg har veldig stor forståelse for det store arbeidet som er lagt ned, og de vanskelige avveiningene som er foretatt fra Regjeringens side.

Et viktig spørsmål her er forholdet mellom gul og grønn sektor. Jeg har lyst til å spørre handelsministeren om hvor sterkt den fordelingen som er foretatt, vil stå videre i forhandlingene. Det vil bli et kjernepunkt for oss for å ivareta ikke-økonomiske faktorer. Er det slik å forstå at i den grad en nå bygger ned støtten i den gule sektor, tenker en å overføre det til den grønne sektor, i og med at det, så vidt jeg kan forstå, ikke er lagt opp til noen total reduksjon i støtten? Det var snakk om 1 pst. pr. år. Jeg stusset vel litt over akkurat det. Hvis jeg forstod handelsministeren rett, sa hun 1 pst. pr. år, og konsekvensene av en omlegging av importvernet slik det er skissert her, vil jeg tro vil bli at reduksjonen i støtten blir noe større. Det er min vurdering.

Jeg har lagt merke til at Regjeringen går inn for å sikre reindriften. Det slutter jeg meg fullt ut til, og det skulle heller ikke være så vanskelig å få aksept for, ut fra at det er en urbefolkning som har det som sitt levebrød. Hva begrunnelsen er for elg og hjort, vil jeg gjerne ha en litt nærmere forklaring på.

Videre har Regjeringen lagt opp til å sikre melkeproduksjonen på varig basis, og det er også et meget viktig poeng sett fra vår side. Nå sa vel handelsministeren noe mer om melkeproduksjon. Jeg går ut fra at hvis en kan få mer eller mindre varige særordninger på melkeproduksjon, vil det måtte innebære en veldig streng kontroll med produksjonen. Jeg vil minne om den meget vanskelige situasjon vi har innenfor melkesektoren i dag, med en produksjon som ligger om lag 20 pst. over innenlandsk forbruk, og med en kapasitetsutnyttelse på om lag 80 pst. Det er et stort problem i forhold til å utnytte de økonomiske ressursene nasjonalt. Jeg går ut fra at det også vil bli et betydelig problem selv om vi skulle lykkes med å få varige særordninger for melkesektoren. Jeg vil be Regjeringen vurdere hvilke tiltak vi allerede nå skal sette inn på dette området, for jeg er kjent med at det foregår en ikke ubetydelig nyetablering innenfor sektoren, og hvis det blir kjent at en tar sikte på fra norsk side å ivareta melkesektoren, kan det få en veldig sterk effekt, som går på at stadig flere vil

(KML)

prøve seg på melk. Jeg vil be Regjeringen være spesielt oppmerksom på dette. Vi kan risikere at stadig flere etablerer seg med det resultat at alle blir tapere.

Vi har også det forholdet at vi har en skjult subsidiering av eksport på melkesektoren i og med at det ikke kommer fram tallmateriale på det som går til eksportsubsidier her. Det er et viktig poeng, og det er viktig at en setter inn tiltak her og ikke får en stadig større produksjon.

Det som har vært tatt opp fra organisasjonenes side, er at en prøver å sikre en viss varig minstepris på en del varer, i likhet med det EF går inn for. Det forstår jeg er lagt inn, slik at norske produsenter kan ha mulighet for å bli konkurransedyktige. Det en særlig frykter for her i EF, er konkurranse fra Øst-Europa.

INGER DAG STEEN: Jeg har med interesse hørt på handelsministerens redegjørelse. Jeg må si helt klart at SV mener at stemmeforklaringen fra aprilmøtet i 1989 fortsatt må være operativ, og den må følges opp i praksis. For å sikre de ikke-økonomiske faktorene i fremtiden, trenger vi styringsmidlene. Derfor mener jeg at Norge ikke må være for defensiv i forhold til de handelskrav som GATT pålegger oss. Som det også er nevnt her fra handelsministeren, vil utfallet av GATT-forhandlingene få store konsekvenser for norsk jordbruk.

SV mener at det samarbeid som vi har hatt med Sverige i nordisk gruppe,kanskje har vanskeliggjort vår mulighet til å kunne ivareta helt norske interesser. Alle vet at Sverige har en deregulering av sitt landbruk, og at svensk og norsk landbruk ikke kan sammenlignes, da vi har et landbruk som er så knyttet til distriktspolitiske virkemidler. SV mener at Norge må innlede et samarbeid med land som f.eks. Canada, Japan og Sveits. Jeg nevner disse land fordi de har kommet med utspill om å skape GATTs regelverk om til å tolerere de ikke-økonomiske interessene mer. De samme land vil opprettholde kvantitative importreguleringer på visse produkter. For Canadas del er det snakk om melk og fjærfe. Men det SV ser som viktig, er at Canada har foreslått å opprettholde artikkel 11 i GATT-avtalen og gjøre denne mer operativ.

Så til de ting som handelsministeren kom inn på. En reduksjon av jordbruksstøtten med 20 pst. over en tidsperiode fra 1988 til 1996 kan ikke SV gå med på, fordi vi er redd for at det kan legge store deler av Distrikts-Norge øde. Vi støtter oss til Aslag Lajord, som har en doktoravhandling som nettopp går på at reduksjon i jordbruksstøtten vil kunne medføre at

(KML)

ca. 10 000 årsverk i jordbruket forsvinner. Det samme kom Statistisk Sentralbyrå med i januar, og Rolf Brunstad ved Norges Handelshøyskole kom med det samme i sin rapport når det gjaldt GATT, importvern og reduksjon av støtte.

Vi mener også at den grønne del av landlistene, som omhandler ikke-økonomiske faktorer, prosentvis skal være større enn den gule tilbudslisten. Vi har i dag fått høre at på kjøtt og levende dyr skal det nå innføres variable avgifter, dvs. at grensevernet skal bort. Dette kan medføre at vår veterinære helse-kvalitet blir totalt borte.

For å sammenfatte SVs standpunkt: Norge må i praksis gjøre stemmeforklaringen fra april 1989 operativ, og SV mener Norge bør innlede samarbeid med Japan, Sveits og Canada i den siste del av forhandling-runden. Vi mener at det må opprettholdes kvantitative reguleringer også på korn. Det begrunner vi med at variable avgifter overfor korn vil kunne medføre at f.eks. Statens Kornforretning legges ned. Kjøpeplikten for norsk korn forsvinner, og vi vil ha problemer med kraftfôr. På landlistene som omhandler intern støtte, skal den grønne sektor prosentvis være større enn den gule tilbudslisten.

I den grønne sektoren ligger de ikke-økonomiske faktorer, dvs. styringsmidlene. Vi vil at den sektoren skal være større enn den gule tilbudslisten.

Til slutt: Vi er ikke enig i en reduksjon av jordbruksstøtten med 20 pst. fra 1988 til 1996. I den forbindelse er jeg enig med Øyangen, som sa at reduksjonen nok kanskje blir større enn 1 pst. pr. år.

INGE STALDVIK: Jeg har tre spørsmål. For det første: Er det tatt noe forbehold om begrensninger i import fra i det minste enkelte GSP-land? Jeg sikter da til de GSP-land som vi ikke kan regne som u-land, f.eks. Israel, som kan ha et stort produksjonspotensiale, og dermed vil gis store fordeler i forhold til andre land.

For det andre: Er det foretatt beregninger på omlegningenes virkning på inntektene i modellbruk-systemet?

For det tredje: Jeg vil be landbruksministeren gjøre en vurdering av virkningene for distrikta av en overgang fra kvantitative restriksjoner når det gjelder korn. Kornordninga og kanaliseringspolitikken har nettopp vært grunnlaget for å kunne opprettholde et landbruk basert på kjøtt og melk i de såkalte distrikta, fjell og dalbygdene, Nord-Norge/Vestlandet. Jeg vil be om å få en vurdering av mulighetene for å opprett-holde den strukturen vi har.

(KML)

CARL I. HAGEN: Etter å ha lyttet til dette må jeg si at vi er veldig glad for at det er bare denne sektoren som er organisert på denne måten. Om det samme gjaldt for møbelproduksjon, kjøleskap og biler osv, ville alt stoppet opp - da skjønner vi hvorfor det er gått som det er gått i øst.

Vi er i en litt annen verden enn Regjeringen, Arbeiderpartiet og SV. Vi har merket oss at hensikten med Uruguay-runden er å liberalisere verdenshandelen også med jordbruksvarer. Det er tydelig at i Regjeringen, Arbeiderpartiet og SV er det om å gjøre at Norge skal bidra med minst mulig. Hele hovedhensikten er at vi ikke skal gjøre noe særlig for å få liberalisert verdenshandelen. Man slåss egentlig for å få til at vi kan gjøre minst mulig, og det er om å gjøre ikke å delta i det som gjøres.

Vi har et helt annet utgangspunkt. Vi ønsker å være en spydspiss for å liberalisere verdenshandelen med jordbrukset. Istedenfor å finne ting vi vil ha unntatt, vil vi være på jakt etter å finne ting å inkludere i vår tilbudsliste. Vi har altså et diametralt motsatt syn. Vi tenker på de 3,6 mill. forbrukere i Norge, mens det øvrige politiske miljø tenker på den resterende produsentdelen. Vi ønsker at den grønne AMS-delen skal være minst mulig - og den gule høyest mulig. Så vidt jeg tolket det, var det snakk om 20 pst. reduksjon av den gule delen, ikke av 100 pst. Det betyr 12 pst. reduksjon av totaliteten - et latterlig lavt tall, ikke verdt å diskutere en gang. Vi har helt andre målsettinger enn resten av denne komiteen tydeligvis. Vi ønsker ganske enkelt å gå så langt som mulig for å få til en virkelig liberalisering av verdenshandelen med matvarer. Jeg viser særlig til ønskene fra u-landene, og jeg vil tro at de nye frie land i Øst-Europa også vil være sterkt interessert i nettopp denne type varer, som de etter en del omlegginger kunne blitt eksportører av. Vi synes ikke sakens realiteter og innhold står i sammenheng med den tid som andre bruker på det. Her snakker man om én småting, og hadde vi, som sagt, snakket om andre sektorer på samme måte, hadde alt sammen gått i stå.

Jeg har et spørsmål, og det er en referanse til sak nr. 2 på dagsordenen: Hva er årsaken til at vi skal begynne med et system som EF akkurat nå har tenkt å slutte med, når det gjelder disse variable avgiftene?

KÅRE GJØNNES: Vi vet at det betyr betydelige problemer når vi skal kjøre dette gjennom også fra Norges side, bl.a. ut fra at vi allerede har påtatt oss forpliktelser til å redusere støtten innenfor gul

(KML)

sektor og samtidig gjøre noe med vårt importvern. Det har Norge allerede gitt sin tilslutning til. Samtidig er det gitt en stemmeforklaring som går på at vi skal ha anledning til å ivareta ikke-økonomiske faktorer, og det har jeg nå følelsen av at Regjeringen har greid gjennom det tilbudet som den vil presentere.

Jeg stusser litt over at SV kommer med såpass bastante signaler som de nå gjør, for de har også vært med i Stortinget og sluttet seg til reduksjoner og forandringer. Det kan være mulig at SV mener at det er andre størrelsesordener som skal legges inn, men det har vært en klar indikasjon om at her er vi nødt til å foreta endringer.

Jeg føler at det opplegget som nå er kommet fra Regjeringen, ivaretar det hensynet som vi er nødt til å ivareta overfor norsk landbruk. For Kristelig Folkeparti er det viktig at vi gjennom disse omleggingene skal være i stand til å opprettholde vilkår som gir norsk landbruk gode og rimelige muligheter framover både til å kunne produsere mat, til å kunne være med og produsere miljø, til å kunne være med og opprettholde kultur og til å kunne være med i en distriktspolitisk sammenheng. Det vil også i framtida være opp til norske myndigheter å vurdere størrelsen på grønn sektor, for det vil være opp til hva norske myndigheter velger å prissette faktorene i grønn sektor framover. Slik sett vil det være gjenstand for vurdering ved ethvert jordbruksoppgjør, også i framtida. Jeg føler at det systemet som nå presenteres fra Regjeringen, fremdeles gir norske myndigheter handlefrihet, til å bestemme størrelsen på grønn sektor ut fra den politiske vektlegging de vil gjøre på de ikke-økonomiske faktorer. Jeg har ikke noen problemer nåmed å gi min tilslutning til det som er kommet fra handelsministerens side - og håper at vi også kan nå fram med det. Vi har jo ennå igjen å se om vi greier det i disse forhandlingene, som sikkert vil bli uhyre vanskelige.

(KML) ANNE ENGER LAHNSTEIN: I forlengelsen av og for så vidt i tilknytning til det Carl I. Hagen sa, må jeg ta utgangspunkt i at jeg er forholdsvis kritisk til den liberalisering av verdenshandelen med matvarer som GATT har lagt opp til. Jeg synes at det at man har oversett det faktum at verdens matvaresituasjon er dramatisk og endrer seg i gal retning veldig raskt, er en svakhet ved hele GATT-systemet som jeg må få peke på når Carl I. Hagen her har gitt uttrykk for at det er bare forbrukerinteressene som er tjent med en slik liberalisering. Jeg vil si at forbrukerinteressene på sikt og i en bred sammenheng selvfølgelig også må ha matvareberedskapen klart for seg.

Jeg er enig med de som har sagt at vi har forpliktelser som vi har gått inn på tidligere. Vi er beredt til å foreta de omlegginger som er nødvendig innenfor de rammer som er gitt bl.a. i Lysebu-dokumentet når det gjelder landbrukspolitikken framover. Den handlefrihet vi bør ha som nasjon til å sikre vår beredskap, vår miljøpolitikk, vår distriktspolitikk - og i likhet med Kåre Gjønnes vil jeg nevne det kulturelle aspektet - synes jeg er viktig.

Jeg ser at man har fått en fordeling mellom grønn og gul sektor som innebærer at grønn sektor oppfattes av noen som forholdsvis stor. Det er vel i grønn sektor vi har mulighet til å ivareta de ikke-økonomiske faktorer, som vi synes er svært viktig å ivareta. Jeg mener at statsråden nevnte at man i USA hadde 80 pst. i grønn sektor. Hvis det var riktig oppfattet fra min side, synes jeg det var merkelig. Jeg vil gjerne ha et svar på hvordan det henger sammen, og om jeg eventuelt har misforstått.

Jeg ser også muligheten for å få overført noe fra gul til grønn sektor innenfor de begrensningsrammer som er redegjort for. Slik saken står i dag, vil jeg også gi min tilslutning til det opplegget Regjeringen her har skissert, men jeg synes også det er viktig at man, i tråd med det Inge Staldvik var inne på, ser på konsekvensene både for den enkelte bonde og for distriktsutviklingen i Norge.

(KML)

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Gunhild Øyangen spurte hvor sterkt fordelingen mellom gul og grønn sektor vil stå, og om grønn sektor aksepteres. Vi er avhengig av å få aksept for vår anvendelse av kriteriene, men foreløpig ser det i hvert fall ut til at vi bør ha gode sjanser til å få aksept for dette. Jeg bygger da på de signalene de Zeeuw gav da han var i Oslo og hadde meget detaljerte samtaler med oss om dette. Han gav oss en del råd og veiledning om hvorledes man burde innrette sitt tilbud for å ha muligheter til å være på linje og få aksept. Vi har vært meget lydhøre overfor de signalene som der er kommet, og det gjør at jeg er optimistisk i forhold til det spørsmålet.

Så spurte Gunhild Øyangen om man tenkte å overføre reduksjonen i gul sektor til påplussing i grønn sektor. Det har vi ikke tatt noen som helst stilling til. Det jeg understreket, var at systemet innebærer at det kan gjøres. Men det vil måtte skje ved økte budsjettoverføringer eller økt grensevern til det som i dag ligger i grønn sektor, og taket, som jeg sa, gjelder altså den totale AMS av 1988, med 20 pst. reduksjon på den gule sektor.

Det er altså foreslått beskyttelse når det gjelder reindriften, og vi mener at det bør det være meget godt grunnlag for å få gjennomslag for. Hvorfor elg og hjort, spurte Gunhild Øyangen, og det spurte jeg også om. Jeg har fått et helt klart svar, som går på at det anses å være konkurranserettet i forhold til reinkjøtt. Hvis jeg serverte hjort til min familie på julaften, tror jeg ikke jeg ville få aksept for at det var direkte konkurransedyktig i forhold til rein, men her er det åpenbart store preferanseforskjeller hos norske forbrukere! Det er en allmenn vurdering at det er et konkurranseforhold mellom disse ulike typene viltkjøtt, og det er bakgrunnen.

Jeg kan bare slutte meg til Øyangens beskrivelse av situasjonen når det gjelder melke-produksjonen. Dette er vi helt klar over, og det er beskrevet også i media i senere tid. Gunhild Øyangen bad om at vi skulle vurdere hvilke tiltak man allerede nå skal legge inn for å hindre en ytterligere opp-trapping av produksjonsmulighetene her. Det er helt klart at dette er et område man må se på, men det har vi ikke lagt inn i denne vurderingen, som jo har måttet konsentrere seg om tilbudet. Det er imidlertid helt klart at bruken av en artikkel 11 forutsetter produksjonsbegrensninger, og det er også høyst rimelig å anta at de produksjonsbegrensningene nok vil måtte bli strammere enn hva artikkel 11 tidligere har lagt inn. Dette vet vi ennå ikke, men jeg har en antakelse om det.

(KML) Inger Dag Steen viste til stemmeforklaringen av 1989, og at denne fortsatt måtte følges opp. Jeg trodde det fremgikk ganske klart av min innledning at vi fra Regjeringens side helt klart mener meget aktivt å ha fulgt opp dette forklarende innlegget av april 1989 gjennom det tilbudet som nå er lagt frem.

(GSR) Så var Dag Steen inne på samarbeidet med Canada, Japan og Sveits og etterlyste det. Jeg kan bare si at vi selvfølgelig har meget nær kontakt med disse landene. Vi har for øvrig nær kontakt med Sveits og Østerrike gjennom vårt EFTA-samarbeid, hvor det er hyppige møter i ulike sammenhenger, og hvor dette selvfølgelig tas opp ikke bare på formell, men også på uformell basis. Japan er i en veldig spesiell situasjon. For Japans vedkommende er det et eneste produkt som for dem er viktig i forhold til kvantitativ importrestriksjoner, og det er ris. Det produktet er ikke spesielt viktig for Norge i forhold til kvantitative importrestriksjoner. På det øvrige spektret er dette uproblematisk for japanerne. De har derfor en voldsom konsentrasjon - helt naturlig - om det ene produktet, og vi har altså nær kontakt.

Dag Steen nevnte ikke Korea. Jeg hadde det med i min liste. Jeg var i forbindelse med et handelspolitisk besøk med en eksportdelegasjon i Korea for et par uker siden og hadde da meget grundige samtaler med min kollega i Sør-Korea om disse spørsmålene. Her er det klart sammenfallende interesser når det gjelder våre syn på kvantitative restriksjoner. Her følger vi aktivt opp også på ministerplanet.

Når det gjelder Canadas standpunkt, Canadas forslag, vil det fremgå av det jeg sa innledningsvis, at vi gjennom den operasjonaliseringen av artikkel XI som vi foreslår ved å ville bruke artikkel XI, støtter kvantitative restriksjoner på de nevnte melkeproduktene. I dette ligger det et klart svar også til Dag Steen.

Det nordiske elementet nevnte ikke SVs representant i det hele tatt, så vidt jeg kunne høre. For oss er det særdeles viktig. Jeg har i denne komiteen tidligere redegjort for at dette er det samarbeidet som gir oss tyngde, som gir oss muligheter til gjennomslag, som gir oss adgang til de indre sirkler i forhandlingene. Vi legger altså betydelig vekt på å opprettholde dette samarbeidet - ikke for enhver pris; man vil vite at vi hadde en tøff dragkamp med Sverige for noen måneder siden, og vi lyktes da i å få et resultat som var akseptabelt for de andre nordiske landene. Jeg legger altså betydelig vekt på dette nordiske samarbeidet.

Så gav Dag Steen en presentasjon av at man her hadde en reduksjon av jordbruksstøtten på 20 pst. Det er fullstendig galt. Som andre talere har vært inne på,

(GSR) bl.a. Hagen, er det en 20 pst. reduksjon av 60 pst. av støtte og vern vi snakker om.

Når det gjelder variable avgifter, uttrykte Dag STeen seg som om det skulle hindre veterinærkontroll ved grensene i Norge. Det er en total misforståelse. Vi opprettholder selvfølgelig våre grensekontroller - de er for øvrig også forutsatt opprettholdt innenfor et EØS - slik at disse vil ikke forsvinne, og vårt fytosanitære kontrollsystem er ikke truet av det regelverk som Dag Steen her refererte til. Jeg understreker at det er en total misforståelse det hun gav uttrykk for der.

Staldvik spurte om det er tatt forbehold om import fra GSP-land. Der er posisjonen - så vidt jeg forstår - at dagens system vedrørende GSP-land opprettholdes som før. Det er status på dette tidspunkt i forhandlingene, også da de norske posisjoner. Men dette ligger faktisk ikke inne i tilbudet i det hele tatt, det er ikke berørt i tilbudet. Så det er altså status quo.

Er det foretatt beregninger av omlegging i de ulike modellbrukene? Svaret er ja, og atter ja. Det er foretatt et hav av beregninger, så vidt jeg vet. Vi sitter også med en rekke av disse beregningene i mitt departement, men det er ikke Utenriksdepartementet som foretar disse beregningene. Beregningene gir vel relativt ulike bilder, alt avhengig av hvilke forutsetninger og premisser som legges inn i disse beregningene. Her er det derfor lett å finne dramatiske regnestykker, men det er fullstendig avhengig av hvilke forutsetninger som puttes inn.

Hagen hadde en rekke bemerkninger som vel egentlig ikke var noe spørsmål til meg, men han sa at han følte at han befant seg i en annen verden enn Regjeringen. Vel, om det er Regjeringen, både den nåværende og den forrige regjering, eller Hagen som befinner seg i en annen verden, vil altså de første tilbudene som kommer inn om noen dager fra de øvrige GATT-landene, vise, så vi får avvente de listene før vi treffer endelige slutninger på det punkt.

Variable avgifter. Hvorfor legger vi oss på det når EF er på vei bort fra det? Som jeg beskrev, vet vi ennå ikke om GATT vil akseptere det opplegg med tollekvivalenter med korrigerende faktor som EF nå har antydet. Vi kjenner imidlertid

(GSR) det variable avgiftssystemet EF har i dag, og som Sverige og Finland for øvrig har, og vi har derfor lagt dette inn, men vi har - som jeg nevnte - mulighet til å gå over på tollekvivalenter med korrigerende faktor dersom det skulle bli det fremherskende i forhandlingsbildet.

Så var Anne Enger Lahnstein inne på spørsmålet om matvaresituasjonen. Der har jeg lyst til å bemerke at det er svært mange som mener at vi ved å fjerne det systemet vi i dag har med dumpingpriser på verdensmarkedet, vil gi u-landene et vesentlig bedre grunnlag og et incitament til selv å produsere sine egne matvarer. Det tror jeg faktisk vil kunne gi en bedre og mer balansert utvikling. Jeg skal ikke gå i detalj på dette - det har jeg ikke grunnlag for, men jeg har spurt meg for blant våre forhandlere om dette, og det er en av de vurderingene som er fremherskende i GATT-kretser på dette punktet.

Så til dette at USA legger inn 80 pst. i grønn sektor. Jeg sa at det var et rykte, men jeg skjønner at ryktet nå har endret seg ifølge den lappen jeg har fått fra bakre benk her. Ryktene tilsier nå ca. 50 pst. grønn sektor fra USA, mens Australia legger inn ca. 90 pst. i grønn sektor. Årsaken til dette er altså at de hevder - vi får se om det er riktig eller ikke - at dette er produksjonsnøytrale støtteordninger, og produksjonsnøytrale støtteordninger faller helt klart i grønn sektor. Det er også årsaken til noen av de støtteordningene vi har lagt inn der, men hos oss er det særlig miljø, distrikt osv., som jeg har nevnt tidligere.

Jeg tror jeg har svart på det meste i hvert fall.

(GSR)

KOMITEENS LEDER: Jeg gjør oppmerksom på at vi har en ganske stor sak i tillegg til denne. Jeg nevner det, slik at vi forsøker å begrense oss noe, fatter oss i korthet, for vi må regne med at neste sak også vil ta tid.

ARNE ALSÅKER SPILDE: Eg skal vera kort. Eg har heller ikkje sett noko land som ikkje har uttrykt behov for å beskytta ein del basisproduksjon. Eg har òg lyst til å minna om at me har hatt relativt sterke strukturendringar i Norge i dei siste 20 åra, med ein reduksjon i talet på årsverk på minimum 3 pst. pr. år. Me har òg hatt ein gradvis reduksjon av støttenivået. Dersom ein ser på den totalstøtten som Norge i dag har, har den også sterk samanheng både med norsk kostnadsnivå og med at svært mykje av det som er lagt inn under landbruksstøtten, har med distriktspolitikk å gjera, også kalt ikkje-økonomiske faktorar.

Dersom eg skal gi ei vurdering av verknadene for norsk landbruk ut frå den presentasjonen som no er gitt, trur eg tilbodslistene er eit balansert utgangspunkt med tanke på den vidare utviklinga. Samstundes er det eit bidrag til ein meir liberal handel for mange varegrupper og ei vidare nedbygging av støttenivået, slik me har hatt, og kanskje til og med ei viss forsterking av det.

BJØRN TORE GODAL: Nå er det presisert fra handelsministerens side at dette er et åpningstilbud, og det gir altså 1 pst. - muligens noe mer eller mindre - årlig reduksjon i støtte. Hvis det er slik at vi ligger på det nest høyeste beskyttelsesnivå i dette selskap og bildet ellers er meget beskjedne åpningstilbud fra alle, må vi regne med at situasjonen i løpet av forholdsvis kort tid kan bli en helt annen, at vi blir stilt overfor helt andre krav enn de som foreligger som utgangspunkt fra vår side. Det krever en gjennomtenkning av alternative strategier på forskjellige områder som det ikke er mulig å gå inn på nå, men jeg har altså et annet utgangspunkt for dette enn det som ligger i at vi skal beskytte mest mulig for enhver pris.

Mitt utgangspunkt er et annet enn Anne Enger Lahnsteins. Jeg tror at en liberalisering av verdenshandelen på dette området gjennomgående er til fordel både for utviklingslandene og for store forbrukergrupper i den industrialiserte verden. Og hvis vi så å si ut fra alle de gode grunner som kan mobiliseres,

(GSR) gjør minst mulig, så kommer vi ingen vei i forhold til de politiske målsettinger som har relativt bred oppslutning i denne komiteen. Jeg tror at vi i hvert fall bør tenke gjennom også det, fordi vi på et senere tidspunkt kan bli stilt overfor reduksjoner i forhold til åpningstilbudet fra noen hver, hvis vi skal bevege oss på dette området. Dette er mer en kommentar enn noe som krever et lengre svar.

GUNHILD ØYANGEN: Det jeg vil si, er noe i samme bane. Det som kunne vært interessant, var å få en vurdering fra handelsministerens side av hva som vil skje framover. Som det er presisert gjentatte ganger, er dette et åpningstilbud, og det som er interessant, er hva som vil bli sluttresultatet og hvordan Regjeringen nå vurderer situasjonen framover, og eventuelt hvordan Stortinget kan komme inn i de neste fasene.

STATSRÅD ANNE VIK: Jeg har registrert at SV vil ha størst mulig grønn sektor, mens Fremskrittspartiet vil ha minst mulig. Det vi har gjort i Regjeringen, er å vurdere dette nøkternt og realistisk, og vi har kommet fram til de tall som vi her ser på bordet.

Staldvik hadde et spørsmål som gikk på overgangen fra kvantitative restriksjoner til tollsatser på kornsektoren, og distriktspolitikken i henhold til det. Det er riktig at det i landbrukspolitikken er fôrpolitikken, korn og kraftfôr, som er de viktigste virkemidler for å sikre husdyrproduksjonen i distriktene. De spesielle landbrukspolitiske hensyn må selvsagt kunne ivaretas ved en omlegging til toll. Det er viktig i vår interne tilpasning til systemet, og jeg tror at vi skal kunne mestre også det.

CARL I. HAGEN: Jeg må si at det var oppmuntrende signaler fra Bjørn Tore Godal og Gunhild Øyangen nå i de siste innleggene.

Jeg bad først og fremst om ordet for å spørre handelsministeren mer konkret om den videre behandling og om når Regjeringen planlegger en behandling av disse spørsmål i Stortinget. Vi føler at bortsett fra kanskje et par av opplysningene i handelsministerens redegjørelse, er det ikke noe som skulle være til hinder for en behandling av disse spørsmål i åpent møte i stortingssalen. Handelsministeren understreket

(GSR) spesielt noen punkter - bl.a. dette at man hadde en totrinnsdel - som måtte holdes fortrolig, men de øvrige tingene kan man jo lese relativt mye om i norske aviser.

Jeg må si at vi føler et meget sterkt behov for en eller annen form for behandling - enten en redegjørelse, i forbindelse med budsjettet eller at det kunne drøftes i en komite eller i stortingssalen. Særlig synes jeg dette er viktig når det nå kommer signaler som tyder på at det er et flertall i Stortinget som muligens vil gå noe mer offensivt frem enn det Regjeringen legger opp til, og det vil en debatt og en eventuell votering vise.

Når det gjelder tilbudet på 20 pst. reduksjon av gul sektor, har jeg gitt uttrykk for at vi ønsker et langt høyere tall. Nå er det kommet indikasjoner på at også andre synes at man kanskje burde strukket seg noe lenger av hensyn til at det om noen år kan bli stilt radikale krav til Norge, og vi får plutselige endringer i det norske støttevolumet. Det er av hensyn til næringen at vi ikke må være så tilbakeholdne at vi plutselig om fire, fem, seks år får i ansiktet store dramatiske endringer før man har en glidende overgang.

Jeg vil gjerne ha svar på på hvilken måte Regjeringen tenker å bringe Uruguay- og GATT-forhandlingene frem til behandling i Stortinget.

(SL) STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Godal hadde noen betraktninger som jeg bare skal komme med en liten bemerkning til. Han sa at han ønsket seg mer liberalisering i forhold til andre syn som er kommet frem. Målet fra Regjeringens side er ikke å gjøre minst mulig i disse forhandlingene. Det tror jeg fremgår ganske tydelig, hvis man tar seg bryet med å se tilbake på det jeg har sagt både i dag og tidligere om disse spørsmålene. Men det er selvfølgelig denne regjeringens mål innenfor jordbruksområdet å ivareta de ikke-økonomiske faktorer som den forrige regjering, utgått fra hr. Godals parti, la meget betydelig vekt på og redegjorde for i det forklarende innlegg som ble avgitt fra den norske regjering i april 1989, og som jeg allerede første gang jeg hadde GATT-saker her i komiteen etter at jeg overtok som statsråd, gjorde det helt klart at denne regjeringen stiller seg fullt og helt bak. Jeg må nesten spørre lederen om jeg nå, i tråd med hva Hagen har sagt, skal fortolke de signaler som kom i de siste innleggene både til Øyangen og Godal som avvik fra det forklarende innlegg Norge har holdt. For hittil i debatten har det ikke på noen punkter kommet til uttrykk avvikende syn fra Arbeiderpartiet på det

(SL) opplegg som her er presentert. Man kan selvfølgelig diskutere elementer i dette, og det ser jeg naturligvis at det er vanskelig å gjøre på sparket på bakgrunn av en redegjørelse. Det regner jeg med blir en del av den normale politiske debatt. Men å trekke så vidtrekkende konklusjoner som Hagen her gjorde, det synes jeg hittil ikke jeg har grunnlag for ut fra de konkrete synspunkter som er fremkommet. Men det kunne altså ligge en antydning om dette i de to siste innleggene fra Arbeiderpartiets talere. Dette vil jeg svært gjerne ha en avklaring på, for det er selvfølgelig, som Hagen pekte på, ganske avgjørende for håndteringen fremover om Regjeringen har tilslutning eller ikke har tilslutning. Hittil har vi opplevd det slik at det har vært bred tilslutning i denne komiteen, hvor altså Hagen og SV har stått på hver sin fløy i relasjon til det de øvrige partier har samlet seg om.

Hvorledes akter man å håndtere disse spørsmålene i forhold til Stortinget? Med den bakgrunn jeg hittil har hatt, har jeg ansett det riktig, slik den forrige regjering også gjorde, å håndtere dette i forhold til den utvidede, nemlig å søke råd. Så lenge det ikke ligger store konfliktpotensialer i dette, og det er bred tilslutning til Regjeringens opplegg, har det ikke vært noe grunnlag for å legge dette frem til en debatt i Stortinget, ganske særlig fordi vi nå går inn i en meget intensiv forhandlingsrunde, hvor våre forhandlere vil sitte samlet i Geneve nærmest kontinuerlig, både når det gjelder jordbrukssektoren og de andre sektorer. Jeg må igjen få understreke det jeg innledet med, at jordbruket er én av femten sektorer i denne forhandlingen, og Norge har meget betydelige interesser å ivareta også på andre sektorer. Denne totalkoordineringen blir særdeles viktig. Så en debatt i Stortinget som kun ville konsentrere seg om jordbrukssiden, ville kunne føre meget galt av sted for Norges totale internasjonale forpliktelser, som jeg faktisk trodde Hagen også var opptatt av. Jeg vil gjerne få vite det hvis det ikke er slik at Fremskrittspartiet mener man bør legge et slikt helhetlig perspektiv til grunn. Det er selvfølgelig Regjeringens intensjon å legge resultatet av forhandlingene, altså det sluttforhandlede GATT-resultat frem for Stortinget i form av en proposisjon. Dette skal jo Stortinget forholde seg til, ikke bare i form av en debatt, en redegjørelse eller noe slikt, men i form av en proposisjon, slik slike saker skal håndteres. Men vi har fra Regjeringens side hittil ikke sett noe behov for å ta disse jordbruksposisjonene opp som egen sak i Stortinget.

Jeg vil for øvrig legge til at jeg for det første legger igjen et manuskript til dere her i dag, der den ene biten som jeg spesielt nevnte, er det som er fortrolig, det øvrige står man fritt til å omtale. Jeg kommer også til å omtale dette for pressen etter-

(SL) på. Det er ikke alle land som gjør det, men min erfaring her hjemme tilsier at det nok er like klokt å fortelle selv hva man har sagt. Det er den måten jeg har tenkt å håndtere dette på. Det betyr selvfølgelig at det vil bli en bred offentlig debatt om dette. Organisasjonene er som jeg sa, allerede orientert, de har jo vært med i dette. Så den offentlige debatt vil ligge der. Så vil vi alle, dersom det ikke kommer andre signaler her nå, ha et grunnlag for å se om det i forhandlingssituasjonen eller i den politiske debatt i Norge skulle ligge et behov for å ta dette opp i stortinget.

Jeg har med andre ord ikke på noen måte avvist at GATT-problemstillingene kan tas opp i åpent storting, men jeg ser meget betydelige problemer med å skulle ha den type redegjørelser, debatter, midt i en forhandlingssituasjon, der ting kommer til å bevege seg nesten fra én dag til en annen. Men mine konklusjoner på dette punkt er meget åpne. De er i særdeles stor grad avhengig av hva et rimelig bredt flertall her i komiteen slutter seg til. Selvfølgelig står det ethvert parti - og også meg som statsråd - fritt å ta opp slike spørsmål når man måtte ønske det, og dersom man måtte ønske det.

KOMITEENS LEDER: Handelsministeren stilte meg et spørsmål. Jeg må si at jeg ikke hadde problemer med å se sammenhengen mellom de spørsmålene og kommentarene Gunhild Øyangen hadde til å begynne med i dette møtet, og de problemstillinger som Bjørn Tore Godal og Gunhild Øyangen senere gikk inn på. Jeg la merke til at handelsministeren nå mot slutten av sitt siste innlegg selv berørte den helhetssammenheng alt dette står i, og som jo er poenget når man i tillegg til å få tak i hva Regjeringens utspill nå er og gi en tilslutning til det som en håndtering på det nåværende stadium - også gjerne vil understreke at det er viktig at Regjeringen tenker i alternative strategier og har de neste forhandlingsoppleggene i tankene hvis og når det skjer endringer i det totale mønster. Og da er det også andre ting enn bare jordbruket, som i dag har vært på dagsordenen, som vil bety noe. Handelsministeren sa selv at det dreier seg om hele Uruguay-runden. Det dreier seg om hva man totalt sett, etter at man har sett de andre landenes utspill, kan få til når det gjelder landbruket. Jeg kan overhodet ikke se at den stemmeforklaring og den begrunnelse som ble gitt fra den forrige regjering i april i fjor, kan være noe tema i den betydning at enten er den fulgt opp av den nåværende regjering og det nåværende storting, eller så er den ikke fulgt opp. Det er en retning og en holdning til hva Norge trenger å ta vare på, har tenkt å ta vare på, som ligger i den stemmeforklaringen, og det er det vi diskuterer i dette møtet.

(SL) Det vi gir tilslutning til - og det oppfatter jeg at et bredt flertall i denne forsamling har gjort - er at Regjeringen starter der den nå starter. Men enkelte av oss har altså tillatt oss å minne Regjeringen om visse sider ved dette som Regjeringen har plikt til å tenke igjennom nå og løpende i ukene framover. For vi kommer ikke til å ha daglige møter her og kunne gi Regjeringen råd hele tiden. Det gjør at jeg syntes det var passende at det kom et par påpekninger av den helhetssammenheng som jeg oppfatter at handelsministeren er fullt klar over. Jeg har ikke noe mer å si enn det. For meg er det ingen inkonsistens i noe av det jeg har hørt fra mine egne partifellers side.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Jeg er glad for å konstatere at lederen og jeg har nøyaktig samme oppfatning av betydningen av helheten i dette. Jeg har en rekke ganger, ikke bare nå i avslutningen av mitt innlegg, men også i tidligere innlegg og i mitt innlegg i dag, sterkt understreket behovet for å se denne helheten. Og det er jeg meget glad for å konstatere at jeg også har bred tilslutning til.

Når jeg stilte det spørsmålet jeg gjorde, var det i og for seg ikke så mye på bakgrunn av Godals og Øyangens innlegg som de konklusjoner Carl I. Hagen trakk av disse innleggene. Derfor følte jeg et behov for avklaring, og det er jeg glad for at jeg har fått. Det er med andre ord bred tilslutning med de - jeg tillater meg å si - vanlige avvik, slik vi har sett det i denne saken i denne komite gjennom det siste året.

KOMITEENS LEDER: Det er for så vidt interessant dette. Handelsministeren blir mer bekymret når Carl I. Hagen trekker konklusjoner, enn det jeg gjør. Så det er forklaringen på dette.

CARL I. HAGEN: Jeg har lyst til å si til handelsministeren at jeg synes vi ofte får langt mindre betydningsfulle saker til ordinær behandling - til komitebehandling og mulighet til å skrive merknader. Det å skrive merknader er en del mer forpliktende enn enkelte uttalelser i denne komiteen. Jeg vil i hvert fall gi det råd at Regjeringen nå bør vurdere om ikke også denne type saker kan bringes frem for Stortinget på normal måte. Jeg føler at denne komite skal trekkes inn når det er noe som skal være strengt fortrolig, og når noe ikke egner seg for vanlig behandling. Jeg har en følelse av at vi begynner å få litt for mange møter

(SL) og saker i denne komiteen, og at det egentlig er av bekvemmelighetsårsaker. Jeg vil ikke at vi bare skal la denne komiteen komme inn i stedet for Stortinget fordi det er bekvemt. Jeg har aldri prøvd, men jeg går ut fra at jeg ville bli stoppet hvis jeg fremmet konkrete forslag til votering, for vi har ikke annet enn rådgivende funksjon. Hvis jeg konkret ønsket å fremme forslag om at Regjeringen skulle tilby 40 pst. reduksjon i stedet for 20, er min eneste mulighet å gjøre det i stortingssalen. Ved å behandle sakene for mye her fratar vi oss selv den muligheten, sammen med muligheten til å skrive merknader. Jeg vil derfor be Regjeringen tenke seg nøye om. Vi skal ikke bringe denne saken inn for Stortinget i dette møtet, slik vi har adgang til, og som vi har vurdert. Men jeg vil gjerne gi det signalet at nå må Regjeringen tenke seg om og bringe Stortinget inn, og ikke bare bli informert av NHO og Bondelaget om hva de skal gjøre.

Til slutt: Vi ser absolutt helheten i disse 15 grupper, at det dreier seg om langt mer enn bare jordbruk. Det er Regjeringen som har valgt utelukkende å engasjere seg i jordbruk overfor Stortingets organer. Det er derfor Regjeringen som har aksentuert jordbrukssituasjonen.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Det siste Hagen sier, er direkte galt. Den forrige redegjørelsen jeg holdt her, var av relativt betydelig omfang om alle de andre sektorer, ikke om jordbruket. Jeg husker ikke om Hagen var til stede under den redegjørelsen, det var like før man tok sommerferie her. Det var i hvert fall en betydelig vektlegging også av andre sektorer. Men jeg er helt enig med Hagen i at i den offentlige debatt i Norge er det jordbruket som har stått sentralt. Jeg har faktisk en rekke ganger etterlyst aktivitet og deltagelse både i debatten og når det gjelder forslag på de øvrige sektorer, uten å ha hatt så veldig mye suksess med det. Og det beklager jeg.

Så sa Hagen at det er mer av bekvemmelighetsårsaker man kommer hit. Jeg har sagt det en gang før, og jeg gjentar det gjerne: Det er ikke bekvemmelig, det er aldri bekvemmelig å legge saker frem i den utvidede. Det er alltid en utfordring. Det vil jeg gjerne sette en strek under, så ikke Hagen skal ha den misoppfatning at man i regjeringsposisjon oppfatter den utvidede på den måten.

Den adgangen Hagen nevnte til å fremsette forslag, har han selvfølgelig, dersom han skulle mene at det er opportunt og riktig. Jeg skjønner at han ikke mener det nå, men jeg må be om forståelse for - og det er igjen ikke av bekvemmelighetsårsaker, men av rent

(SL) praktiske og forhandlingsmessige årsaker - at dette er en uhyre kompleks forhandlingsmaterie. Vi har meget begrenset kapasitet i Norge også på personell-siden til å ivareta disse tingene. Hvis jeg nå skulle sette de menneskene som skal forhandle, til å skrive meldinger til Stortinget om dette, er jeg redd for at vi ville komme til å gjøre en dårligere jobb i forhandlingene. Det kan man selvfølgelig ut fra en totalvurdering kanskje på et visst tidspunkt likevel velge å gjøre dersom det blir nødvendig, men hittil har jeg vurdert det slik at Stortinget har vært fornøyd med det samspillet vi har hatt på denne sektoren, og at det altså ikke har vært riktig å bringe saken inn for åpent storting midt i et meget hektisk forhandlings-løp.

KOMITEENS LEDER: Skal vi da si oss ferdig med denne saken? - Så møtes vi igjen fem minutter over ti og begynner på neste dagsordenspunkt.

(Møtet ble avbrutt kl. 9.55 og satt igjen kl. 10.05.)

Sak nr. 2

EØS-forhandlingene

(KML) STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Siden sist jeg redegjorde for forhandlingene i denne komite, har vi vært gjennom en forhandlingsrunde som ble avsluttet med et møte i Høynivågruppen 20.-21. september. Vi er nå inne i en ny runde, som vil bli avsluttet i neste uke. Den 22.-23. oktober skal det så holdes ministermøte i EFTA for å drøfte forhandlingssituasjonen

Jeg overdriver neppe når jeg sier at for-handlingene etter hvert er kommet inn i vanskeligere farvann. Vi visste fra begynnelsen at vi kom til å begi oss inn i en komplisert prosess, ikke bare på grunn av de substansielle problemer som etter hvert ville melde seg, men også på grunn av den helt spesielle struktur EØS-forhandlingene har.

Vi forhandler som kjent gjennom EFTA som i forhold til EF forutsettes å opptre samlet og tale med én stemme. Dette medfører naturligvis at vi på EFTA-siden ofte må gjennom en tidkrevende og vanskelig prosess.

(KML)

Ikke desto mindre har EFTA-fronten til nå vært mer solid og enhetlig enn de fleste av oss hadde regnet med. At vi på denne måten har holdt sammen og stått frem med felles posisjoner, gir oss uten tvil ekstra forhandlingsstyrke - det er i hvert fall en helt klar konklusjon vi kan trekke så langt i forhandlingene. I tillegg er EFTA-siden ofte bedre forberedt enn EF-kommisjonen. Dette har bidratt til å opprettholde presset på fremdrift i forhanldingene. Det er med andre ord EFTA som svært ofte har vært pådriveren i dette.

Jeg tror imidlertid at vi, om vi skal være realistiske, må innstille oss på at påkjenningene internt i EFTA vil kunne øke etter hvert som vi nå går inn i substand og detaljer i de reelle forhandlingene.

Forhandlingsmaskineriet og prosedyrene er imidlertid ikke særlig enklere på EF-siden. Kommisjonen arbeider etter en forholdsvis detaljert forhandlings-instruks godkjent av medlemslandene gjennom Rådet. Denne instruksen gir ikke særlig mye spillerom for kommisjonens forhandlere, som ofte må tilbake til sine "politiske overordnede". Dette blir mer og mer åpenbart etter at representanter for medlemslandene nå deltar direkte i forhandlingsmøtene på HLNG-nivå med EFTA. For øvrig er dette faktum at de stadig må tilbake til sine "politiske overordnede", en interessant illustrasjon på maktforholdene for tiden i EF.

Det har også preget forhandlingene de senere uker at EFTA-siden har ventet på et EF-utspill for å komme i gang med reelle drøftelser av de viktige utestående spørsmål knyttet til institusjonelle ordninger. Det gjelder særlig spørsmålet om deltakelse i utformingen og vedtakelsen av nytt regelverk for det fremtidige EØS. Fra EFTA-siden fastholder vi at det består en klar kobling mellom de materielle og institusjonelle elementer i en EØS-avtale.

Det ser nå heldigvis ut til at vi kan komme videre på dette punkt, idet kommisjonen har varslet et utspill om utestående rettslige og institusjonelle spørsmål på høynivåmøtet neste uke. Disse institusjon-elle spørsmålene vil derfor ventelig stå sentralt under den neste forhandlingsrunden. Norske hovedholdninger på denne sektoren har jeg tidligere redegjort for og skal ikke gjenta verken disse eller EFTA-posisjonene i noen særlig grad her nå.

På EFTA-siden har det i den senere tid vært stilt opp mange "timeplaner" for de videre forhandlinger, bl.a. at vi burde tilstrebe et såkalt politisk gjennom-brudd i desember og deretter gjøre oss endelig ferdig før påske 1991. I lys av de mange uløste spørsmål som

(KML) fortsatt gjenstår, ikke minst på det institusjonelle området, vil det neppe tjene EØS-prosessen dersom vi stiller opp for stramme tidsrammer som, hvis de ikke holder, bare kan virke skadelig. Dette er ikke et synspunkt jeg har inntatt nå - det er et synspunkt man vil huske at jeg har vært innom en del ganger tidligere. Jeg finner imidlertid grunn til å gjenta det nå. Selvsagt ønsker vi at dette skjemaet skal kunne holde som et antydet skjema, men vi er vel her i den situasjon hvor det gamle ord "hastverk er lastverk" kan slå inn dersom man løper for fort.

Jeg har tillit til at forhandlingene med EFTA-landene fortsatt vil ha høy prioritet på EFs side. Dette kom veldig klart til uttrykk på EFs Råds møte 17. september i år, hvor flere medlemsland gav uttrykk for den positive vekt de tillegger EØS-prosessen og ikke minst nødvendigheten av å sikre fremdrift i forhandlingene. Rådet henstilte til kommisjonen om å legge til rette for en parallell drøftelse av de substansielle og de institusjonelle spørsmål, og vi opplevde på EFTA-siden at EFs ministerråd her gav kommisjonen en dytt i ryggen, hvis jeg får lov til å bruke et slikt uttrykk.

Under forhandlingsmøtet 20.-21. september la EFTA-landene vekt på å sette kommisjonen under press for å skape fremgang i forhandlingene på den institusjonelle siden og sikre parallellitet her. Kommisjonen medgav da for første gang at det består en sammenheng mellom det substansielle og de institusjonelle løsninger. Vi følte at Rådets press hadde begynt å virke. Allikevel understreket kommisjonen at først må alle problemområder, som det heter på forhandlerspråk her, søkes avklart på eget grunnlag - "on its own merit" - hvis man støtter på det uttrykket, vet man i hvilken sammenheng det dukker opp. Komiteen var imidlertid også opptatt av at arbeidet fremover måtte legge grunnlaget for en politisk løsning. Dette siste synes jeg er viktig å kunne understreke. Det ble enighet om et møteprogram for Høynivågruppen og forhandlingsgruppen som tilsier høy aktivitet i månedene fremover - høyere enn hva vi har sett hittil.

Kommisjonen stod fast på sitt tidligere standpunkt om at EFTA-landenes unntakskrav fortsatt var for omfattende. Nå som før uttalte kommisjonen at en fastholdelse av EFTA-kravene kunne reise tvil om det var grunnlag for en avtale.

En positiv hovedkonklusjon fra møtet var at arbeidet med identifisering av det relevante EF-regelverket i det alt vesentlige nå er avsluttet. Det er ingen liten jobb som dermed er gjort av våre forhandlere og av de enkelte EFTA-nasjoners embetsverk. Dette arbeidet har vært nyttig og har bidratt til klargjøringer og presiseringer slik at enkelte områder som fortonet

(KML)

seg problematiske for noen tid siden, har funnet sin løsning i prosessen.

Jeg skal prøve å gå gjennom gruppe for gruppe. Jeg tror det er en mal det kan være nyttig å holde seg til i disse gjennomgangene.

Fra gruppe I har man på EFTA-siden fortsatt å argumentere sterkt for retten til å kunne opprettholde høyere standarder begrunnet i helse, sikkerhet og miljø. Det som nå er nytt i bildet, er at kommisjonen i det siste møtet understreket at begge parter har en felles målsetting om høye standarder på miljøområdet, og at kommisjonen fremholdt at den ikke har krevd at EFTAs standarder skal reduseres. Man må imidlertid veie hensynet til høye standarder mot hensynet til fri varebevegelse, slik kommisjonen uttrykte det. Dette har også relevans til Cassis de Dijon-prinsippet, men bare i de tilfeller hvor man ikke har harmonisert lovgivning på EFs side. Utviklingen går, som man kanskje vil huske, imidlertid i retning av stadig mer harmonisert lovgivning. Man er på dette området nå enige om å se på de enkelte problemer - altså hvert enkelt unntaksønske fra EFTA-siden innenfor varegruppen, som er gruppe I sitt område - for å sikre at det ligger reelle miljø-, helse- eller sikkerhetshensyn bak disse unntaksønskene. Det er kommisjonens syn at man på dette området, som det sies, må finne pragmatiske ordninger som i størst mulig grad må være i form av overgangsordninger. Dette er kommisjonens holdning.

EFTA-landene vil således i de videre forhandlingene som forventet måtte gjennomgå og faglig begrunne de enkelte unntak og avvik fra EFs bestemmelser med sikte på å avklare for hvert enkelt produkt.

Jeg vurderer imidlertid den holdning kommisjonen her inntok, som oppmuntrende. Blant EFTA-landene har man sett av media at det er en viss ulikhet i fortolkningen av kommisjonens utsagn - det er nå i parentes bemerket pressen og journalistene som mest har fortolket det her hjemme - men alle i EFTA er enige om at det har funnet sted en positiv bevegelse. Jeg synes det er hyggelig å kunne komme med positive bevegelser. Det har ikke vært så altfor mange av dem så langt i forhandlingene. Bevegelsen peker i retning av at EFTA-landenes krav kan inngå i grunnlaget for utvikling av nytt regelverk på dette området i EØS. Kommisjonens holdning kan bidra til å skape et positivt arbeidsgrunnlag for forhandlingsgruppe I i disse spørsmålene, men jeg vil altså understreke at selv om hensynet til helse, sikkerhet og miljø blir ivaretatt, innebærer ikke dette automatisk at vi kan regne med at våre standarder på alle områder blir akseptert. Vi er ikke der i forhandlingene ennå, men vi starter nå den detaljerte gjennomgangen. Vi skal

(KML)

ikke kunne bruke disse reglene til proteksjonisme, som jeg har sagt før.

Gruppe II - tjenester og kapital. Alle EFTA-land har problemer og har anmeldt behov for avvik enten vedrørende investeringer i fast eiendom eller i innenlandske selskaper eller på begge disse felter. Det er her hensynet til norske konsesjonslover kommer inn.

Problemstillinger er ikke knyttet til konsesjonsbestemmelser av generell natur, dvs. slike som f.eks. regulerer den alminnelige utnyttelsen av naturressursene eller stiller generelle krav til etablering. Problemet i forhold til EFs regelverk dreier seg om bestemmelser som diskriminerer overfor utlendinger. Blant de viktigste slike bestemmelser vi har, skal jeg nevne:

- Samlet utenlandsk eierandel i aksjeselskaper som overstiger 33 1/3 pst. krever konsesjon. Likeledes vil utenlandsk eierandel som overstiger 20 pst. på en hånd, kreve konsesjon. Men resultatet av konsesjonsbehandlingen er ikke noe automatisk avslag, snarere tvert imot - svært mange får ja. Men det er et skille på konsesjonssiden.
- Samlet utenlandsk eierandel i finansinstitusjoner kan ikke overstige 33 1/3 pst.
- For kjøp av fast eiendom er det konsesjonsregler som i varierende grad forskjellsbehandler utlendinger.

I et eventuelt ikke-diskriminerende system ville Norge kunne beholde de mange bestemmelser som på en ikke-diskriminerende måte sikrer nasjonal kontroll med forvaltning av ressurser og miljø samt erverv av eiendommer og selskaper. Vi ville også kunne gjennomføre endringer i slike bestemmelser for å styrke denne typen ikke-diskriminerende kontroll.

Av eksisterende ikke-diskriminerende bestemmelser vi har kartlagt vil jeg peke på følgende bestemmelser

- Bo og driveplikten for landbrukseiendommer. Denne dekker også skogeiendommer - det tror jeg ikke er så velkjent som før landbrukssiden - og dekker dermed kontrollen med 75 pst. av norsk drivverdig skog. 17 pst. av norsk drivverdig skog eies av stat, fylke og kommune, og det gjenstår altså kun 8 pst. av norsk drivverdig skog som ikke er dekket av denne typen ikke-diskriminerende muligheter for kontroll.
- Vannfallsutbyggingen er under full nasjonal kontroll. I dag eies 84 pst. av produksjonskapasiteten av stat, fylke eller kommune, bare 16 pst. av private. I denne prosentandelen inngår f.eks. selskaper som Hydro.
- Petroleumsressursene eies og kontrolleres fullt ut av staten. Jeg skal komme tilbake til hele petroleumssiden. Statoil vil kunne opprettholdes som et heleid statsselskap - det er intet i EF som hindrer det.

(KML)

Øvrige virkemidler som er aktuelle dersom man skulle gå inn på EFs krav om et ikke-diskriminerende system, er følgende:

- Konkurranselovgivningen, som vil kunne anvendes til å hindre uønskede oppkjøp som kan svekke konkurransen i markedet.
- Sparebanker og gjensidige forsikringsselskaper kan ikke overtas gjennom ordinære oppkjøp. Enhver overtakelse av norske banker fra utenlandske eller fra norske finansinstitusjoner krever i dag tillatelse fra myndighetene, og ved slike overtakelser stilles det krav til kvaliteten på den som er kjøper - være seg norsk eller utenlandsk. Det er altså dette kravet til "førsteklasses finansinstitusjon" man i Storbritannia har skrevet inn i sitt lovverk som et krav om at det er en "fit and proper"-institusjon som er kjøper. Man vil se at det her er åpnet for en viss skjønnsmessig vurdering av kjøperen i dagens system.
- Ingen enkeltaksjonær, norsk eller utenlandsk, kan sitte med mer enn 10 pst. av aksjekapitalen i en norsk finansinstitusjon. Man vil være kjent med at Regjeringen håndhever strengt bestemmelsen om at flere eierinteresser ikke skal kunne samarbeide for å omgå denne begrensningen, en såkalt konsolidering av eierinteressene. Jeg tenker her på Forenede-saken, hvor svenske interesser forsøkte på en slik måte å få kontroll med selskapet. Dette ble slått ned på av Finansdepartementet.
- Utlendinger kan forskjellsbehandles i dag i forhold innlendinger på de områder hvor Romatraktaten tillater det. Det gjelder bl.a. investeringer i forsvarsindustri og investeringer som kan ha innvirkning på offentlig helse og orden.
- Norske eierinteresser kan selvfølgelig styrkes i et eventuelt ikke-diskriminerende system, slik man f.eks. har lagt til rette for gjennom den utvidede adgangen for finansinstitusjoner til å erverve aksjer i markedet.
- Selskapene selv har ulike muligheter for tiltak som kan hindre oppkjøp, f.eks. ulike aksjeklasser med forskjellig stemmerett. Det brukes for øvrig hyppig, så vidt jeg har skjønt, i Danmark.
- Reglene om tilbudsplikt innebærer at den som ønsker å overta større eierposter i børsnoterte selskaper, må gi tilbud om innløsning til alle aksjonærer, og det er vel antatt at det ligger en viss bremse i denne mekanismen, som vi allerede har.

Vi har i departementene - koordinert i UD - latt utarbeide et arbeidsdokument med en liten innledning som forklarer fem tabeller som ligger ved. Vi har på denne måten forsøkt å få oversikten over dette lovverket vi har, de muligheter som finnes, med de tabellariske former som jeg håper kan være til nytte for Stortinget som en veiledning i eget arbeid. Dette er ikke unntatt offentlighet, som det ved en ren feiltakelse sent i natt

(KML) ble sendt ut med. Det kan selvfølgelig trygt brukes, så jeg vil be om at dere setter et kryss over det. Det kommer vi selvfølgelig til å presentere også på andre måter, men vi har jobbet ganske mye for å klare å få frem disse tabellariske fremstillingene, som gir en oversikt over situasjonen slik den er i dag, og hovedmulighetene her. Jeg vil ikke si at alle detaljer er inne i dette, men det gir i hvert fall et visst grunnlag. Jeg skal for øvrig selvfølgelig sørge for at komiteen får min redegjørelse så snart den er endelig korrigert i løpet av formiddagen.

For aksjekjøp er situasjonen i EFTA fra siste møte for øvrig at Sveits og Østerrike har problemer på den sektoren. Sverige har uttrykt vilje til liberalisering, men ønsker mulighet til å kontrollere utenlandsk eie av de største svenske foretakene, uten at det er presisert hvilke eller hvordan.

Island vil holde hele sin fiskeindustri utenfor. Den står vel for 80 pst. av deres eksport.

Finland har behov for å kontrollere de 15 - 20 største selskapene i landet.

Når det gjelder fast eiendom, har alle land utenom Sverige anmeldt reservasjoner på dette området. Som eksempel kan nevnes at Finland vil beholde kontrollen med eie av skogressursene i landet.

Kommisjonen har, for å si det kort, avvist EFTA-landenes holdning på disse punkter. På det siste møte i forhandlingsgruppe II foreslo kommisjonen å nedsette en ekspertgruppe for nærmere å avklare og kartlegge saksområdene. Man sa at man forstod den bekymring EFTA-landene her hadde bl.a. i forhold til kontroll over ressurser og miljø, og at dette var bekymringer som også EFs medlemsland i utgangspunktet hadde hatt. Man ønsket å gå inn i en dialog for å vise hvorledes dette var ivaretatt i EF. Et første møte ble avholdt allerede onsdag i denne uken. Her stilte de ulike EFTA-land en rekke muntlige spørsmål til kommisjonen for å få nærmere avklart hvordan EFs regelverk skal forstås, og hvilke nasjonale regler som vil være forenlig med
(GSR) EF-retten. En rekke av disse spørsmålene var det ikke mulig å avklare i møtet. Det er jo ganske kompliserte både reelle og juridiske ting dette, og det var derfor enighet om at EFTA-siden skulle overlevere sine spørsmål i skriftlig form, og at kommisjonen på sin side ville svare skriftlig tilbake. Det er også enighet om at det kan være behov for ytterligere ekspertmøter etter at denne skriftlige utveksling har funnet sted, f.eks. for å gå nærmere inn i selskapsretten.

(GSR)

Alternativene til våre norske konsesjons-bestemmelser er fortsatt under utredning. Regjeringen vil se også dette materialet ferdig og vurdere dette i forhold til norske konsesjonslover og i forhold til ønsket om nasjonal kontroll med ressurser og miljø. Våre forhandlere vil derfor fortsatt innta den holdning at man ikke signaliserer endringer i gjeldende norsk konsesjonslovgivning.

La meg også nevne at endringer som kan vurderes i et eventuelt ikke-diskriminerende norsk system, er en ordning med meldeplikt knyttet til bedriftsovertagelser. På grunnlag av et slikt melde-pliktsystem ville myndighetene etter bestemte kriterier kunne gripe inn ved bedriftsoppkjøp, altså på ikke-diskriminerende basis.

I forhandlingene vil man dessuten ta opp spørsmålet om å utvide - det er vel allerede i høyeste grad brakt inn - de beskyttelsesklausuler, de safe guards, som ligger i Roma-traktaten, som jeg allerede har nevnt, og som gir formelle muligheter til å forskjellsbehandle. Vi, EFTA-siden, vil arbeide videre med bl.a. å vurdere hvilke endringer som vil kunne være aktuelle i den lovgivning jeg allerede har referert, og på norsk side å vurdere dette i forhold til bl.a. den nåværende konsesjonslovgivning og selskapslovgivning.

Jeg vil også vise til betydningen av den økonomiske politikken, herunder omleggingen av skatte-politikken, for at investeringene her i landet gjøres i virksomheter hvor avkastningen finansøkonomisk sett er størst.

Til slutt vedrørende konsesjonsspørsmål vil jeg peke på at vi kan beholde vårt system med at fritidseiendommer kan kjøpes bare av nordmenn eller av utlendinger bosatt i Norge. Man vil huske at vi fra Regjeringens side ikke for lang tid siden utvidet friheten her til å gjelde også utlendinger bosatt i Norge, men utlendinger i utlandet er fortsatt unntatt, og dette er fullt forenelig med gjeldende EF-rett.

I gruppe II kommer også tredjelandsregime for finansielle tjenester inn. Her stod kommisjonen på siste møte fast på et felles regime fremfor nasjonale regimer. Det felles regimet kunne imidlertid "bestyres" av EF, var EFs tilbud, men EFTAs synspunkter skulle ivaretas ved hjelp av godt utbygde konsulta-sjonsordninger. Begrunnelsen var at flere nasjonale regimer ville bli vanskelige å håndtere med tanke på felles opptreden. Fra EFTAs side ble det vist til at et felles regime etter et slikt mønster ikke var akseptabelt, men det var enighet om at spørsmålet skulle drøftes videre.

(GSR)

I gruppe III er de krav om unntak fra den frie bevegelse av personer som er fremsatt av EFTA for Sveits og Liechtenstein, problematiske. Jeg har omtalt disse tingene grundig tidligere i komiteen. Jeg konstaterer at de er problematiske. Kommisjonen har reagert negativt på disse unntakene for Sveits og Liechtenstein. Den beskyttelsesordning EFTA-landene for øvrig går inn for, er det nå klart at kommisjonen ikke avviser. Forhandlingene videre vil dreie seg om hvordan denne retten i praksis skal kunne utformes og utøves. EF aksepterer f.eks. ikke at denne retten skal utøves ensidig av det enkelte land. Det vil måtte være en dialog før safe guard-ordningstiltak iverksettes. Det er fortsatt uklart om dette blir et vanskelig punkt eller ikke i forhandlingene.

Andre problemstillinger det arbeides med i gruppe III, er bl.a. koordineringen av landenes trygdesystemer for å fjerne hindringer for person-bevegelse, gjensidig godkjenning av utdanning og kvalifikasjoner og grensedragninger for utlendingers ansettelse i offentlig sektor, for å nevne noen av områdene i gruppe III.

I gruppe V ligger beslutningsprosessen i det fremtidige EØS. Vi fikk under siste høynivåmøte fremholdt fra kommisjonen at dette spørsmålet er svært vanskelig. På den ene siden hadde man hensynet til EFs autonomi som ikke kunne røres. På den annen side hensynet til å få en EØS-avtale som fungerer. Og som kommisjonen sa, de muligheter som lå mellom disse to hensyn, syntes å være begrensede. Nå skal vi se det utspillet som kommer, og vi har ennå ikke fått noen signaler om hva som ligger i det utspillet fra kommisjonen som kommer til uken i høynivåmøtet. Det er norsk syn at disse løsningene må finnes innenfor rammen av folkeretten. Jeg har tidligere omtalt kommisjonens henstilling til EFTA om å styrke vår organisasjon for å gjøre den til en mer troverdig og effektiv partner. Det har vært og er fortsatt ulike oppfatninger blant EFTA-landene om hvor langt det er ønskelig å gå i retning av å bygge ut EFTA-pilaren. Fra norsk side har vi vært blant pådriverne for å få tilslutning til topilar-konseptet for generell over-våking og for overvåking av konkurransereglene. Begge disse områdene er viktige. Jeg nevnte dette sist, og det er grunn til å nevne det igjen fordi det på nytt har vært mye tautrekking innad i EFTA siden jeg var her forrige gang. I denne stadige tautrekkingen har vi stått meget fast fra norsk side, og dette har bidratt til at EFTA-siden på høynivåmøtet neste uke sier seg rede til å videreføre drøftingene med kommisjonen, med utgangspunkt i et slikt topilar-konsept.

En overvåkingsmekanisme basert på to like-verdige pilarer må ha som forutsetning at det samtidig etableres effektive organer for tvisteløsning, fort-

(GSR)

trinnsvis i form av en felles EØS-domstol. Jeg nevnte at kommisjonen fortsatt stilte seg skeptisk til en slik felles EØS-domstol. Det er også bildet etter de aller siste møtene.

Energisektoren behandles det egentlig ulike elementer av i flere forhandlingsgrupper, og jeg tar derfor den separat. På norsk side er det lagt vekt på en helhetlig behandling av energisektoren for å sikre norske interesser best mulig, og her står vi i en særstilling i EFTA. Retten til de undersjøiske naturforekomster på vår kontinentalsokkel tilligger den norske stat. Staten er eier 100 pst. Det er derfor opp til norske myndigheter å avgjøre i hvilken grad og form staten ønsker å utnytte denne retten gjennom egen deltakelse og ved tildeling til og bruk av statens eget oljeselskap. Beslutninger som omfatter åpning av nye leteområder, utbyggingstempo, fiskeriinteresser, miljø- og distriktshensyn, makroøkonomiske forhold m.v. betraktes som politiske rammevilkår som vil gjelde alle selskaper, uavhengig av nasjonalitet. Denne delen av petroleumspolitikken forutsetter vi derfor ikke omfattes av en EØS-avtale og må forbli under nasjonale myndigheters fulle kontroll.

Det forutsettes videre at en samordnet gasseksport kan opprettholdes. Dette begrunnes bl.a. i hensynet til rasjonell ressursutnytting, høy leveringssikkerhet - det er EF interessert i - og den måten gassmarkedet i Europa er organisert på.

EFTA legger vekt på utformingen av det fremtidige europeiske energimarked hvor fri bevegelse av energi som vare står sentralt. EFTA ønsker samarbeidsordninger som kan gi størst mulig deltakelse og innflytelse på utformingen av det indre energimarked. Dette kan skje ved deltakelse i EFs eller felles komiteer og institusjoner som blir resultatet av forhandlingene på energiområdet.

Fra norsk side går man i EØS-forhandlingene generelt inn for en omfattende avtale om gjensidig og reell åpning av de offentlige innkjøpsmarkeder. Her har Norge mye å hente.

Norge har imidlertid helt spesielle interesser å ivareta i forhold til det offentlige innkjøpsdirektiv for det som kalles de ekskluderte sektorer hvor energi inngår. Dette direktivet ble vedtatt i EF for et par uker siden. Hvis man kan få til en reell gjensidig adgang til britisk og norsk sektor, er den faglige vurdering i embetsverket at Norge vil ha fordeler av en slik åpning. I dag er som kjent britisk sektor formelt ganske åpen, men reelt klart mer lukket enn den norske sektor. Det innkjøpsdirektivet som nå foreligger, har ikke regler om overvåking og håndhevelse. Disse mekanismene vil etter Regjeringens vurdering være

(GSR)

avgjørende for om det blir reell adgang til den britiske sektor. Dermed kan Norge ikke se at det foreligger noe fullstendig EF-regelverk som vi kan ta stilling til nå. Dersom dette regelverket blir tilfredsstillende og blir et tilfredsstillende hele, vil vi antakelig ikke ha behov for unntak på denne sektoren. Men det kan først endelig avgjøres når håndhevelses- og overvåkingsreglene foreligger. Etter det vi nå vet, vil dette arbeidet med håndheving og overvåking ta tid innad i EF, antakelig vil det ta mange måneder før disse reglene foreligger. Først da vil Regjeringen ha et tilfredsstillende grunnlag for sin endelige vurdering, og vi vil meddele dette til EFTA på mandag og selvfølgelig så til EF.

EF drøfter fortsatt et forhandlingsutspill overfor EFTA på landbrukssektoren. EFs interne drøftelser har ennå ikke ført til avklaring med hensyn til forhandlingsposisjoner her.

Målet om full frihandel for fisk i EØS ligger fast. EFTA har videre startet arbeidet med å utvikle en helhetlig posisjon for fiskeriforhandlingene. Dette inkluderer bl.a. markedsarrangementer/prisordninger, statsstøtte, de felles konkurransereglers virkning, veterinærbestemmelser, tekniske handelshindre, toll-spørsmål og landingsrettigheter.

EF holder fast ved koblingen mellom markeds-adgang og ressursadgang, men har likevel akseptert at man først skal vurdere de handelsrelaterte forhold. Her har bl.a. fiskeriorganisasjonene i pressen skapt inntrykk av at EF skal ha frafalt sine krav om kobling til ressursene. Det er altså helt galt. Det har ikke grunnlag i forhandlingene eller i utsagn fra vår side. EFs forhandlingsutspill som forventes i gruppe I i dag, må antas å gå inn på noen av de elementene som er nevnt overfor, med statsstøtte, konkurransereglers virkning osv.

EFTA vil i sin første reaksjon anmode EF om å vurdere å utvide EFTAs avtale om frihandel med fisk og andre norske produkter til å gjelde for hele EØS.

I lys av de alvorlige følger den pågående dumping-saken i EF kan få for norske lakseeksportører, er det positivt å kunne understreke at kommisjonen i forhandlingsgruppe I har bekreftet en forhandlingsvilje med hensyn til å avskaffe bruk av anti-dumpingmidlet. Kommisjonen har imidlertid presisert at dette er knyttet til klare betingelser om graden av integrasjon, altså omfanget av overgangsordninger og unntak i avtalen som helhet.

Til slutt gruppe IV: Også når det gjelder områder utenfor det indre marked, er det gjort betydelig fremgang i spørsmålet om klargjøring av det relevante

(GSR)

regelverket. Kommisjonen venter på at EFTA vil klargjøre sine krav om unntak. Fra EFTAs side er det bekreftet at unntaktskravene blir relativt få. Etter de klargjøringer man nå har fått fra kommisjonen, synes de fleste å ville komme til å relatere seg til tekniske overgangsordninger i forbindelse med nasjonal lovgivning.

Hovedproblemet i forhandlingene på dette området i øyeblikket knytter seg til EFs holdning til omfanget av samarbeidet og den plass dette samarbeidet skal ha i EØS-avtalen.

EF har delt samarbeidet under gruppe IV i to grupper. Den ene har direkte tilknytning til de fire friheter. Her krever EF at EFTA-landene skal tilpasse seg EFs lovgivning fullt ut. Den andre gruppen omfatter lovgivning og tiltak som faller utenfor de fire friheter, og der EF forestiller seg et mer uformelt samarbeid. I denne gruppen faller forskning, utdanning, deler av miljøvern, deler av sosialpolitikk, forbrukervern m.v. Denne sondringen kan innebære at EF ønsker å holde visse av sine tiltak og programmer utenfor samarbeidet med EFTA-landene. Man er godt kjent med at vi her er meget interessert i å komme inn for fullt.

Det er først når de øvrige forhandlingsgrupper nærmer seg løsninger, at jeg tror man kan se omfanget av samarbeidet innenfor gruppe IV klarere og fullt ut kan avklare mulighetene for et omfattende samarbeid på disse viktige områdene.

Til slutt: Når det gjelder de resterende tolv fundamentale områder som man vil huske fra Gøteborg-møtet:

Innen forsikring mener Finland fortsatt at sider ved deres nasjonale forsikringsordninger, som er forskjellig organisert fra andre lands, bør unntas.

Telekommunikasjoner er fortsatt et område av fundamental interesse for Sveits og Liechtenstein.

For audiovisuelle tjenester er det fortsatt uenighet mellom EF og EFTA om hvilke bestemmelser som skal ligge til grunn.

På transportsektoren har Østerrike og Sveits fortsatt problemer med transitt-trafikk.

Når det gjelder administrativ assistanse, konsernregnskap og selskapsrett, som er de siste av de tolv områdene, har Sveits stadig problemer.

Når det gjelder sosialpolitikk, som var det siste av de tolv, ser det imidlertid ut til at man vil

(GSR)

klare seg med overgangsbestemmelser for Sveits og Liechtenstein og Island.

Som det vil fremgå, er det fortsatt et betydelig antall problemområder som gjenstår i forhandlingene, og Norge er ikke alene om å ha viktige krav om unntaks- og overgangsordninger. I gruppe I står EFTA samlet om høyere standarder for helse, sikkerhet og miljø.

I gruppe II har, som nevnt, alle land krav om ulike unntak fra deler av regelverket.

I gruppe III ser det ut til å gå mot tilfredsstillende løsninger for de som ikke har spesialønsker, nemlig Sveits og Liechtenstein som stiller i en egen kategori.

Gruppe IV har jeg nevnt.

I gruppe V står man først nå ved innledningen til reelle forhandlinger.

La meg derfor avslutningsvis få understreke at vi nå er inne i en reell og vanskelig forhandlingsfase. Jeg har lagt opp til å gi hyppige redegjørelser for denne komiteen etter hvert som forhandlingsbildet endrer seg, og det er behov for å innta nye standpunkter. Jeg forutsetter imidlertid at redegjørelsene behandles fortrolig, idet forhandlingsbildet nå selvfølgelig blir mer intenst også i de andre land, og at det derfor kan være uheldig om synspunkter på andre lands holdninger og oppfatninger blir kjent fra vår side.

Jeg tar for øvrig sikte på, som jeg redegjorde for sist, å gi en redegjørelse for Stortinget på et tidspunkt som er gunstig i forhold til forhandlingene. Det er det veldig vanskelig å ha noen formening om, men jeg har funnet ut at jeg er nødt til å finne frem til en dato, rett og slett for å rydde plass til dette, og jeg vil gjerne ha tilbakespill fra komiteen. Jeg vil anta at noen dager etter ministermøtet - la oss si mandag den 29. eller en annen dag rundt det tidspunktet - ville kunne være brukbart i forhold til forhandlingsbildet. Da er vi på vei inn i neste forhandlingsrunde så å si, men vi står ikke midt oppe i den. Takk.

(SL) KOMITEENS LEDER: Bare noen kommentarer fra min side.

Det fremgår tydelig av handelsministerens redegjørelse at momentet statlig eierskap og ulike former for nasjonal lovgivning som også er ikke-diskriminerende, har stor betydning for vår mulighet og evne framover. Jeg sier det fordi det er en side ved hele bildet som jeg tror mange ikke har vært oppmerksom på. Jeg tror vi kan være meget glade f.eks. for den oljepolitikk som har vært ført her i landet, når vi nå ser hva vi står overfor i fremtiden.

Jeg merket meg at handelsministeren under sin redegjørelse pekte på at anti-dumpingtiltak, i dette tilfellet når det gjelder eksport av norsk laks, er forhold som EF er innstilt på å vurdere, men som de uttrykker klart de kobler sammen med graden av integrasjon, med andre ord graden av balanse i en EØS-avtale mellom EFTA-landenes og EF-landenes interesser. Det er bare et uttrykk for det alminnelige bildet at vi nå står oppe i en situasjon hvor man registrerer helheten i balanseforholdet mellom EFTA-landene og EF. Det er derfor jeg nevner det. Jeg vet at dette bare er ett av mange eksempler, selvfølgelig.

Handelsministeren sa under den forrige delen av vårt møte i dag, da vi snakket om GATT, at det var viktig å være klar over at vi fra norsk side ikke bare kunne forsyne oss med det vi likte, og at det er en realitet når det gjelder å komme fram i GATT-sammenheng. Jeg tror vi nå står ved en korsvei, hvor dette tema begynner å bli meget akutt også i forholdet mellom EFTA og EF hvis vi ikke skal ødelegge våre egne muligheter til å få en omfattende og vellykket EØS-avtale. Og det punktet hvor jeg nå føler - det har i og for seg fremgått av aviskommentarer før dette møtet - at vi står overfor vanskelige avveininger, er nettopp konsesjonslovgivningen; hvilke signaler, hvilken vilje vi skal ha til å begynne å gå inn reelt i det vanskelige tema. Handelsministeren sa nå i sin redegjørelse at alternativene fortsatt er under utredning, og derfor vil våre forhandlere få det signal, eller få den beskjed at de ikke kan signalisere noen åpning for eventuelle endringer i norsk lovgivning. Mitt spørsmål blir da: Er dette forsvarlig ut fra totale norske interesser? Eller står vi her rett og slett overfor et faremoment ved en så beinhard og firkantet oppfatning av dette punktet som har vært under oppmerksomhet gjennom lang tid i EF-landene, og kan vi egentlig av hensyn til helheten i den fortsatte fremrykning fra norsk side, EFTA-landenes side, forsvare dette som standpunkt? Det blir mitt hovedanliggende i dette møtet. Jeg føler at det er det vi først og fremst må være med og vurdere. Spørsmålet blir: Kan vi uten skadevirkninger av alvorlig art bare gjenta vår manglende vilje til å diskutere

(SL) dette spørsmålet, bare si at vi ikke vil røre vår konsesjonslovgivning selv om den har som hovedfundament ikke-diskriminerende bestemmelser som bryter med hele hovedgrunnlaget i EF og det som må bli et fremtidig EØS? Kan vi det uten å skade EFTA-landenes og Norges totale mulighet til nå å få en framdrift i EØS-forhandlingene som vi er tjent med, og som vi er avhengig av?

Og da er spørmsålet: Hvilke saker tror vi nå kan bli brukt av dem som ikke er så opptatt av denne framdriften, og som ikke er så opptatt av at vi skal lykkes? Er det slik som mange mener, at dette nå er et klart fokuspunkt for mange EF-land og for EF-kommisjonen, deler av den, når det gjelder å fortelle at nå er det EFTA-landene som skaper vanskeligheter her, og som ikke er villig til å bevege seg? Er det slik at de land i EF og de miljøene som egentlig ikke er så fryktelig entusiastiske for å lykkes og for å få til en omfattende EØS-avtale, kan bruke dette til å senke tempoet i prosessen, og til å ødelegge våre muligheter til å nå fram? Det er det grunnleggende spørsmålet.

Jeg føler at jeg er nødt til å gi det signalet at det blir Regjeringens ansvar at Norge gjennom sin håndtering av disse spørsmålene i EFTA nå og så i forholdet EFTA-EF ikke blir årsak til problemer for oss og for øvrige EFTA-land, som kan gi god ammunisjon til de innenfor EF som holder igjen, og som ikke er opptatt av at vi når våre mål fra EFTAs side.

Det er nå mitt inntrykk av situasjonen i EFTA-landene, gruppen av EFTA-land, at f.eks. Sveits, som vi i denne komiteen flere ganger har diskutert i fortrolighet, som har holdt igjen ved mange korsveier bakover i tid, nå har begynt å bevege seg, og at det landet ikke lenger framstår som den åpenbare og ensidige bremsekloss som man tidligere hadde et inntrykk av. Etter hvert som andre land begynner å bevege seg, er det klart at fokus på Norge blir forsterket. Hvis det er så at Norge ikke er i stand til å gå lenger enn det man nå fikk høre, håper jeg handelsministeren har rett i - til tross for at jeg er sterkt i tvil - at det ikke er hastverk, at det ikke gjør noe om vi nå blir en faktor som gjør det lettere for dem som egentlig ikke ønsker særlige resultater, og bidrar til at man konsentrerer seg om Øst-Europa, om politisk union, om alle andre temaer i EF-kretsen, i stedet for å få til den avtalen som jeg mener er viktig.

Jeg tror at tempoet er viktig for hele prosessen. Jeg tror det er av betydning å få et vesentlig politisk gjennombrudd i løpet av de kommende månedene, og da er det alvorlig hvis vi nå skal bruke uker og måneder på fortsatt å se på ting som vi egentlig har hatt mange måneder, iallfall et halvt år eller et år på å studere.

(SL) Og jeg spør meg selv: Hva kan vi så gjøre? Hvis dette temaet er alvorlig for oss, er det ikke da mulig for Regjeringen - og en naturlig løsning - å gi uttrykk for at man er innforstått med at Norge, gjerne etter en lang overgangsperiode, må bringe sin konsesjonslovgivning i samsvar med det som på det tidspunktet er bildet av EFs og andre EFTA-lands prinsipielle innfallsvinkel når det gjelder konsesjonslovgivningen,men at man forutsetter - og det sa handelsministeren også - at man her kan styrke ulike andre deler av lovverket for å verge seg mot uheldige virkninger av å fjerne en klart ikke-diskriminerende bestemmelse. Det er klart at det forutsetter Arbeiderpartiet. Det var derfor jeg startet med det som er mye av vår største styrke nå framover, nemlig at vi - ut fra en lang historie og en bevissthet om hva som er viktig på lang sikt - har tatt vare på dette, at vi har nasjonalt eierskap og nasjonal styring med veldig store deler av våre naturressurser. Det har vi gjort gjennom politiske vedtak gjennom mange tiår, og det er viktig for oss nå. Det gir oss en styrke i utgangspunktet.

Det å avvente en fortsatt studie av små EF-land osv. før vi kan gi et eneste signal om at vi er villig til å bevege oss inn i en arena som har dette prinsipielle innhold, det har jeg vanskeligheter med å se kan være rimelig. Det må kunne gå an å erkjenne at vi på norsk side har en lovgivning som skiller seg noe ut fra det alminnelige bildet, og at vi er villig til å se hvordan vi kan finne løsninger på dette. Det synes jeg må være et minimum av det vi nå må si både i EFTA og i forhold til EF for ikke å bli sittende som det landet som kanskje gjør at det blir vanskelig å komme videre.

CARL I. HAGEN: Tiden går, så jeg vil også forholde meg til det som lederen var innom, og som vel må være det viktigste.

Norge har vært - i hvert fall har en del av oss gjerne villet være det - en pådriver innad i EFTA for å få EFTA til å være aktive når det gjelder målsetningen om en ambisiøs og omfattende EØS-avtale så snart som mulig. Vi har ønsket at det skal være sterk fremdrift i forhandlingene. Vi har gitt uttrykk for litt skepsis overfor de meget optimistiske signaler som tidligere er kommet fra regjeringshold. Det viste seg at den skepsisen var berettiget. Bildet var at man håpet å være ferdig før utgangen av året - det er lenge siden nå, men det var liksom den opprinnelige timeplanen. Jeg føler at nå begynner det å gå langsomt, og jeg er helt enig med lederen i at vi begynner å miste pådriverrollen, vi begynner å bli meget vanskelige. Det synes jeg er et feilaktig signal å sende både til EF-land og til EFTA-land.

(SL) Jeg har lyst til å si rett ut at vi alle har visst at skal vi få en omfattende EØS-avtale, må vi gi slipp på prinsippet om å kunne ha permanente konsesjonslover som er diskriminerende overfor utlendinger innad i EØS. Når vi likevel har gått inn i forhandlingene og sagt at vi skal gjennomføre mest mulig av de fire friheter og ha en omfattende avtale, har vi visst at dette er noe vi må gi avkall på før eller senere. Jeg mener at tiden nå er inne til å gi det signalet på høynivågruppemøtet i neste uke. Og der er jeg enig med lederen i at man kan be om en overgangsperiode, man kan signalisere at vi vil se på andre metoder for å sikre oss styring og kontroll. Her skal ikke jeg gå inn i vår vanlige uenighet om hvor mye styring og kontroll man bør ha, men i forhandlingsopplegget vil det være naturlig at vi nå gir det klare signal at vi vil akseptere ikke-diskriminerende konsesjonslover, men at vi trenger tilpasningstid, vi trenger tid til å se på andre virkemidler og klargjøring for å ha den nødvendige nasjonale styring og kontroll, men da på en ikke-diskriminerende måte.

(KML) Hvis vi ikke gir det signalet i forhandlingsmøtet 17. og 18. i høynivågruppen, vil jeg stille spørsmålet: Kan vi da som nasjon tas alvorlig når det gjelder våre hensikter? Vi har gitt uttrykk for ganske klare hensikter med forhandlingene. Kan vi da tas alvorlig hvis vi fortsatt sier at vi ønsker permanente diskriminerende konsesjonslover? Jeg føler helt klart at da vil vi ikke kunne tas alvorlig, for dette er ting vi har visst om hele tiden, og det har vært så mye debatt om det at vi ikke kan gi det signalet som Regjeringen - hvis jeg tolker handelsministeren korrekt - gir våre forhandlere beskjed om å innta, nemlig den samme holdning som tidligere. Jeg synes at tidspunktet er inne på høynivåforhandlingene i neste uke til helt klart å gi signal om at vi er i Norge innstilt på å lage ikke-diskriminerende konsesjonslover, men vi trenger en overgangstid for å tilpasse oss og klargjøre, og at forhandlingene går på hvor lang tid vi kan få til å gjøre det.

En ting til: Jeg nevnte spesielt høynivågruppemøtet i neste uke. Hvis vi ikke får et tilfredsstillende svar fra handelsministeren om at man vil endre dette signalet i samsvar med det det er blitt gitt uttrykk for, vil vi ved slutten av møtet be om at saken bringes inn for Stortinget slik at Stortinget kan ta stilling til det før høynivåmøtet i neste uke. Det har jeg også bedt handelsministeren om tidligere, skriftlig, slik at vi kunne hatt dette på en ryddig måte i salen, hvor forslag kan fremstilles, og andre ting gjøres. Det har handelsministeren sagt nei til. Denne redegjørelsen i dag føler jeg skulle vært gitt i Stortingets møte og ikke her. Man kunne sklidd unna de tingene som hadde med andre lands disposisjoner

(KML) å gjøre, som jeg er helt enig i må være fortrolig, men den resterende delen burde, slik jeg bad om, vært holdt i åpent stortingsmøte , slik at vi kunne hatt en debatt tirsdag den 16.

PAUL CHAFFEY: Jeg har spørsmål på to områder som handelsministeren la stor vekt på i sin redegjørelse, og som vel er svært viktige i forhold til om Norge kan slutte seg til en avtale i det hele tatt. Det gjelder miljøspørsmålene, og det gjelder konsesjonslovgivningen.

Når det gjelder miljøet, er det skapt en viss usikkerhet i media de siste dagene om hva vi egentlig har oppnådd. Det har blitt brukt ord som "miljøpolitisk gjennombrudd" og "gjennomslag for miljøpolitikken". Nå fikk vi også høre at det har vært en "positiv bevegelse" i miljøpolitikken, et uttrykk jeg oppfatter som noe mindre omfattende enn de som ble brukt opprinnelig.

Mitt spørsmål er hva som ligger helt konkret i det, eller hva man har fått signaler om at EF kan akseptere. Er det gitt signaler om en generell aksept for miljøbegrunnede lover og regler for Norge som avviker fra EFs lover og regler? Er det gitt signaler om aksept for unntak fra EFs felles standarder? I så fall: Hvem vil ta avgjørelsen om hvilke unntak som kan gjelde? Er det gitt aksept for unntak fra prinsippet om gjensidig godkjenning, eller er det vi har fått signal om, kun at vi får gjennomslag for unntak på noen få definerte områder, som asbestinnhold i byggevarer, kreftfremkallende stoffer og to-tre områder til? Så vidt jeg vet, sa handelsministeren i et intervju i TV for en stund siden at det ville være nærmest uakseptabelt for Norge å akseptere en avtale som senker standarden på helse, sikkerhet og miljø, f.eks. på et område som asbestholdige varer. Er det en holdning som Regjeringen fortsatt har?

Når det gjelder konsesjonslovgivningen, leser vi i avisen at det er et problem for Regjeirngen. Det har satt i gang en diskusjon i ulike organisasjoner. LO har bl.a. vedtatt veldig klare formuleringer om at de ikke aksepterer at Norge oppgir beskyttende eller såkalte diskriminerende konsesjonsregler. Også andre organisasjoner har gjort det. Nå får vi også høre fra handelsministeren at dette er et problemområde, men Stortinget har aldri på noe tidspunkt blitt forelagt denne saken som et problem, eller i noen annen sammenheng. Regjeringen har ikke noe mandat fra Stortinget, fordi det aldri har blitt nevnt i noen redegjørelse, så vidt jeg kan huske, og heller ikke i den innstillingen som utenrikskomiteen og finanskomiteen avgav i

(KML) forbindelse med nasjonalbudsjettet i fjor. Det er ikke noen presis formulering i Lysebu-erklæringen som gjør at noen kan finne fram til hva Regjeringens holdning på dette området er, og det er heller ikke laget noen konsekvensanalyse eller utredninger om hva det vil bety å endre på disse beskyttende reglene. Det er en nokså usedvanlig framgangsmåte i et såpass vitalt spørsmål for Norge at Stortinget først nå har fått et notat om hva slags konsesjonslovgivning vi har, men at det ikke har kommet opp i Stortinget.

Vi i SV oppfatter dette som et nøkkelspørsmål - det enkle prinsippet om vi skal kunne ha beskyttende konsesjonsregler eller ikke. For oss er det uakseptabelt å gå med på en avtale som sier at man må fjerne enhver beskyttende regel. Jeg synes også det er grunn til å bli litt forvirret av at handelsministeren på den ene side nå varsler at forhandlerne våre ikke signaliserer noen endring i konsesjonslovgivningen, mens jeg oppfatter handelsministeren slik at vektleggingen i hennes innlegg, også utspill fra ulike talsmenn for regjeringspartiene, heller trekker i motsatt retning, altså at man åpner døren på ganske vidt gap for å gjerne disse diskriminerende konsesjonsreglene. Det blir uklart når man får to ulike signaler på en gang, og jeg lurer på om handelsministeren kan oppklare hva Regjeringens politikk egentlig er på dette området.

ANNE ENGER LAHNSTEIN: La meg først si til det som går på petroleumssektoren at det er beroligende å høre at det her er slik at vi har full nasjonal kontroll, at denne sektoren vil være under norsk myndighet, og at en også vil måtte se på de ordninger som kommer fra EFs side eventuelt for å kreve unntak om det er nødvendig for å sikre norsk industri.

Det har nå kommet fram mange synspunkter her. Jeg må nesten gå tilbake og si fra vår side at vårt mål med en EØS-avtale har vært at vi skal finne fram til noe som er et alternativ til medlemskap. Vi har sagt at vi går inn for størst mulig grad av de fire friheter. "Størst mulig" er definert som hva som er politisk mulig ut fra de andre politiske mål vi har. Det er ramset opp i Innst. S. nr. 38 for 1989-90, som det er sitert fra tidligere. Derfor har jeg aldri visst at vi måtte gi avkall f.eks. på konsesjonslovgivningen og diskriminerende bestemmelser, slik Carl I. Hagen sier at vi har visst hele tiden. Vi forhandler jo nå om en avtale som ikke er medlemskap. Og jeg kan ikke forstå hvordan man i utgangspunktet her sitter og drøfter at vi er nødt til å gi opp en slik bestemmelse uten med full kraft å prøve ut i EF og i EFTA-landene om det er mulig å få gjennomslag for dette som har vært grunnlaget for den ressursforvaltning som vi har, og også grunnlaget for at vi har klart å bygge opp den

(KML) velferdsstaten vi har. Det mener jeg hetl klart har sammenheng med disse konsesjonsreglene, som vi har hatt fra begynnelsen av dette århundret.

Det er kjent - jeg legger ikke skjul på det - at vi har noe ulike syn på dette. Derfor er det viktig for meg å kunne konstatere at handelsministeren på Regjeringens vegne faller ned på at man vil gi forhandlerne i oppdrag å stå fast ved det som er norsk konsesjonslovgivning, og det betyr at man må ha unntak på disse bestemmelsene.

Det er også redegjort fra handelsministerens side for det arbeid som foregår for klargjøring av andre alternative modeller og hva som vil skje i de andre, ulike land. Vi har selvfølgelig ikke noe imot at man avventer dette, og vi synes det er viktig at vi ser hvilke alternative muligheter som finnes. Men jeg finner nok å måtte gi et helt klart signal fra Senterpartiets side om at vi ikke så langt har sett noe som skulle kunne erstatte de diskriminerende bestemmelser som vi har i konsesjonslovgivningen. Derfor er det viktig for oss at de signaler som handelsministeren har gitt om Regjeringens standpunkt på det nåværende tidspunkt, ligger fast.

Dermed er jeg ved det som kanskje er det politisk mest interessante nå, nemlig de signaler som kommer fra lederen og fra Hagen, som jo utgjør et flertall her i huset. Jeg vet ikke riktig hvordan jeg skal tolke de signalene som er kommet. Jeg skjønner hvordan jeg skal tolke Carl I. Hagen. Hans innlegg er et klart pålegg om at man i neste uke skal signalisere nye holdninger her. Innlegget til lederen forstår jeg for så vidt som et uttrykk for en bekymring over at man kanskje ikke kommer i land med den EØS-avtalen man har tenkt seg med den tidsramme som er satt. Men jeg er interessert i å høre klarere fra lederens side hva som egentlig lå i det innlegget, om man her ønsker å pålegge Regjeringen å føre en annen politikk i den nærmeste tida enn det som lå i handelsministerens innlegg. Hvis det er slik, må jeg si at vi kanskje har kommet til et punkt hvor det er best å få en avklaring i salen.

(EK) ANDERS TALLERAAS: Jeg syns det var greit å få en såpass bred gjennomgang av forhandlingssituasjonen og en klarlegging av at vi begynner å nærme oss et punkt der vi står oppe i ganske avgjørende avveininger ikke bare på konsesjonslovsiden, men også på en rekke andre områder som nå går inn i en relativt viktig fase.

I utgangspunktet er det meget avgjørende for Norge at vi kan nå fram til det som er hovedmålet, nemlig en omfattende EØS-avtale. Det har det vært bred enighet om i Stortinget, og det er Regjeringens målsetting også med det arbeidet som gjøres. Men jeg syns vi kan avvente en avklaring før vi nå signaliserer noen endring av posisjoner i de forskjellige arbeidsgrupper.

Det viktigste i debatten så langt er i grunnen lederens spørsmål, som en er nødt til å vurdere ganske nøye, nemlig om det å vente med å gi signal om endret posisjon vil kunne svekke våre nasjonale interesser når det gjelder å få til en så omfattende EØS-avtale som vi ønsker. Svaret på dette spørsmålet er avgjørende for hva en må gjøre i neste uke f.eks. i høynivåmøtet og i forlengelsen av det. Jeg syns det er grunnlag for å vurdere relativt inngående denne problemstillingen.

En har nå en gruppe i arbeid med en kartlegging av konsesjonsspørsmålene, og det er avtalt en skriftlig prosedyre mellom EFTA-landene og kommisjonen, der det er forespeilet at kommisjonen skal gi skriftlig svar på en rekke spørsmål som angår dette problemkomplekset. I tillegg vet vi også at det er behov for ytterligere kartlegging av våre forhandlingspartneres standpunkt innenfor EFTA. Ut fra det jeg oppfattet av redegjørelsen her, og det jeg ellers vet, syns jeg det er behov for å samle en rekke av disse trådene før en går inn i en aktiv endring av posisjonen fra våre forhandleres side. Jeg kan i hvert fall ikke se at våre nasjonale interesser skulle kunne bli skadelidende ved at en tar seg tid til å få en slik grundig kartlegging som nå er varslet av handelsministeren, og som er underveis.

Det er min vurdering av det spørsmålet som lederen reiste, som jeg syns er det sentrale akkurat i dag. Og derfor stopper jeg der.

KÅRE GJØNNES: Jeg har tre spørsmål jeg så vidt vil innom. Det første går på miljø.

Det er riktig som det har kommet til uttrykk fra flere her, at det bilde som har blitt tegnet gjennom media om hva som er status for situasjonen,

(EK) er litt forvirrende. Nå gikk handelsministeren inn på disse forholdene, og hva som er den reelle situasjonen. Det ble da, så vidt jeg skjønte, fra statsrådens side uttrykt at EF hadde gitt uttrykk for at det ikke ville være motforestillinger mot at EFTA-landene kunne opprettholde høyere standarder på miljø, helse osv. Det er ikke overraskende at EF sier det. Men det avgjørende punktet er jo om vi kan ha styring med at de produktene som kommer inn over våre grenser, holder standardene. Hvis ikke vil vårt næringsliv være ute av bildet. Vi kan ikke opprettholde høyere standarder på det som produseres i vårt land hvis markedet i vårt land oversvømmes av varer som har en lavere standard, som folk eventuelt kjøper. Da har vi gjort vårt næringsliv en bjørnetjeneste. Jeg kan ikke skjønne at vi kan gå inn i en slik situasjon. Jeg vil da spørre om det er noen signaler om en forståelse for at vi kan møte miljøspørsmålet også med importkontroll i forhold til standardkrav?

Det var det som gikk på miljø. Så til det som går på fisk. Det ble sagt at det egentlig ikke var noen bevegelse, og jeg regner da med at Regjeringens posisjoner er slik som de har vært før, og at en kobling mellom marked og ressurser ikke er noen aktuell linje å legge seg på for Norge.

Det tredje punktet går på konsesjon. Regjeringen har gjennom statsråden nå gitt uttrykk for at Regjeringens posisjon ikke er endret i forhandlingsfasen så langt. Jeg går imidlertid ut fra at Regjeringen også i denne fase utreder og kartlegger alle muligheter for å kunne ivareta de samme interesser uten at det er diskriminerende i forhold til EF-landene. Jeg regner med som en selvfølge at Regjeringen foretar en slik kartlegging fortløpende.

Jeg merket meg at Senterpartiets parlamentariske leder sa at så langt har ikke Senterpartiet oppdaget at slike muligheter er til stede. Jeg vil i hvert fall fortløpende vurdere kartleggingsarbeidet og det arbeidet som jeg tar som en selvfølge foregår i Regjeringen nå for å vurdere om slike muligheter finnes. Fra Kristelig Folkepartis side har vi en helt klar intensjon om at vi skal ivareta muligheten for nasjonal styring og kontroll gjennom det lovverket vi har i dag, eller gjennom andre ting som kan legges på bordet som ivaretar de samme interessene. Det går da, så vidt jeg forstår, spesielt på området som har med kapital og industri å gjøre. Når det gjelder det andre, er det noenlunde avklart at vi ikke har de store problemer.

Jeg satt også igjen med et spørsmål til: Er det nå slik at et flertall er klar til å oppgi disse posisjonene? Det er ganske vesentlig, og det er et

(EK) klart politisk spørsmål. En må naturligvis forholde seg til det og avklare det. En slik avklaring kan ikke jeg heller skjønne annet enn må skje i åpen sal - hvis den situasjonen plutselig oppstår.

Jeg ville ha håpet at det var politisk flertall for at når det gjelder så vesentlige norske interesser som vi her snakker om, alle muligheter for å oppnå de beste resultater var uttømt, først gjennom den posisjonen som Regjeringen nå har gitt uttrykk for, samtidig som det avklares alternative måter for å ivareta det samme, før en framprovoserer en situasjon der disse posisjonene er oppgitt.

Det ble sagt fra statsrådens side at andre EFTA-land også har problemer, delvis på andre områder, og at de også ønsker unntak i den videre prosess. Jeg syns nå det ville være merkelig hvis Norge skulle springe først i løypa for å oppgi våre posisjoner der vi har vitale interesser, mens de andre sitter og holder på sine og kanskje til slutt greier å få unntak. Her må vi vel også ha litt is i magen i forhold til forhandlingene når det er såpass vesentlige interesser - etter min mening avgjørende interesser - som skal ivaretas på nasjonens vegne.

Dette er egentlig de signaler jeg kan gi uttrykk for fra Kristelig Folkepartis side på dette tidspunktet. Jeg er beroliget over Regjeringens posisjon og det arbeidet som gjøres. Men det er også vesentlig å få en avklaring på om det er flertall for en annen posisjon, da det allerede nå er et klart signal om å oppgi posisjoner i forhold til konsesjonslovgivningen. Det er viktig å få avklart.

KOMITEENS LEDER: Langt på vei har ikke Arbeiderpartiet problemer med å slutte seg til mye av det Kåre Gjønnes nå sa når det gjelder innretningen på hva som er de interessene vi skal ivareta. Men det som er problemet i denne saken, er at Regjeringen kommer til den utvidede og forteller at man gir et absolutt signal til norske forhandlere om at de skal stille seg i en vetoposisjon. Det er jo det vi er blitt forelagt her. Vi er ikke forelagt det jeg oppfattet at Kåre Gjønnes egentlig resonnerte rundt, nemlig at vi har vesentlige norske interesser å ivareta.

Vi har gjennom ett år nå ved gjentatte møter i denne komite fått fremleggelser av de ulike temaer som er viktige, og gitt våre signaler omkring betydningen av de ulike feltene. Hver gang vi har snakket om konsesjonslovgivningen, har vi fått svar fra Regjeringen: Vi trenger mer tid, vi trenger ytterligere analyser og utredninger og vurderinger, vi tren-

(EK) ger kontakt med Sverige og Finland, vi trenger en rekke ting. Problemet er at vi er kommet så langt i denne kartleggingen og vurderingen at det vil se underlig ut for omverdenen - både for EFTA-land og EF - om vi ikke er i stand til å gi et signal om at vi gjennom det materialet som allerede foreligger, ser at Norge må være innstilt på noen justeringer og endringer.

Det som er problemet her, er at man setter seg i en situasjon hvor Regjeringen har gitt våre forhandlere munnkurv i møtene. Jeg føler det er å gå for langt å be oss om tilslutning til det.

Jeg for min del syns ikke at denne saken hører hjemme i salen kommende uke. Jeg forstår ikke Kristelig Folkepartis og Senterpartiets kommentarer på det punkt. Jeg føler derimot at hvis Regjeringen nå lyttet til hvor landets største parti befinner seg, ville man kunne gi regjeringsforhandlerne et noe mykere mandat for de møtene som skal være. Det er her saken ligger. Det er et helt vanvittig voteringstema i det norske storting å spørre om man skal være for eller imot den nåværende konsesjonslovgivningen. Alle rundt dette bord vet at det ikke er noe voteringstema.

Dette dreier seg om en viktig puslespillbit i et helhetlig bilde, og kan vi stille oss i en situasjon hvor dette siles ut totalt som en slags "stumbling-blokk" både overfor EFTA og EF dersom det er tilfellet? Det er det jeg også har bedt handelsministeren å kommentere: Er hun sikker på at vi ikke kommer i den situasjon først i EFTA-kretsen og i neste omgang i EF? Arbeiderpartiet føler ikke at vi kan være med og gi Regjeringen støtte for en slik opptreden fra de norske forhandleres side at dette blir virkelig et alvorlig tema. Det er også mitt svar på de spørsmålene som jeg nå har fått både fra Anne Enger Lahnstein og - indirekte - fra Kåre Gjønnes.

Så vil jeg også si en ting til i forhold til Anne Enger Lahnsteins innlegg. Hun la vekt på - som også jeg gjør - betydningen av den lovgivning og den politiske styring som norske politiske myndigheter har sørget for gjennom hele dette århundre. Det startet på en viktig måte med konsesjonslovene tidlig i dette århundre. Men hvis vi sammenligner hvilken situasjon vi stod i som nasjon den gangen lovene ble laget, og den vi står i for 1990-årene og neste århundre, er det en fundamental forskjell. Den gang var det svært få norske, aktive næringsutøvere eller kapitaleiere ute i det større samfunn i Europa og internasjonalt og etablerte norske interesser ute.

(EK) Det man gjorde den gangen - og gjorde med rette - var å verne om vårt ressursgrunnlag slik at norsk industrialisering kunne startes på norsk grunn, med åpning for internasjonal kapital, teknisk innsikt osv., som var nødvendig for at dette skulle komme i gang.

Nå er vi i en situasjon hvor EF kan fortelle oss gjennom faktisk tallmateriale hvor mye oppkjøp av eierskap, aksjer osv. norske interesser og bedrifter foretar i EF-land. Med andre ord er bildet totalt endret. Det er dette som gjør det veldig vanskelig for oss å si med vår ære og oppriktighet i behold at vi syns det er rimelig og riktig at vi sitter firkantet på nøyaktig de reglene som vi har brukt gjennom mange, mange tiår, samtidig som vi syns det er helt naturlig at våre egne borgere kan gå inn i næringslivet og foreta oppkjøp i andre land i Europa, slik de nå har anledning til.

Det er her dilemmaet vårt ligger, og det er dette som blir vanskelig hvis vi skal kunne tas helt på alvor.

KÅRE GJØNNES: Jeg tror ikke det er vesentlig avstand mellom det jeg har prøvd å gi uttrykk for, og det handelsministeren har orientert om. Handelsministeren gav klar beskjed om at EF forstår de problemstillingene som her er reist. Ut fra det er det nedsatt en egen kartleggingsgruppe som skal avdekke de problemer som måtte være på dette området, og ut fra det se på hvilken måte en kan takle problemene framover. Sånn sett har ikke jeg oppfattet at dette ses på som utidig fra Norges side i forhandlingsfasen på dette tidspunkt.

Men når det er innrømmet fra EFs side at det er behov for en avklaring, syns jeg det er et helt feil tidspunkt å oppgi en del av sine posisjoner allerede før dette kartleggingsarbeidet, som EF er med på, og som EF til og med har vist forståelse for at blir gjort. At vi endrer posisjoner i denne fasen, er for meg ikke en naturlig fremgangsmåte.

Jeg kan skjønne en del av lederens argumentasjon i forhold til at Norge har interesser en vei, og at andre da har interesser rettet mot oss. Men vi må også ta med i betraktningen den utsatte posisjonen som Norge er i i forhold til utenlandske interesser ikke minst på kapitalsiden, men også på industrisiden.

Jeg vil i hvert fall ikke på dette tidspunkt ha oppgitt posisjoner som setter styringsmuligheter i fare. Jeg syns den strategi og det forhandlingsopp-

(EK) legget som Regjeringen her har gitt uttrykk for, fullt ut ivaretar de nasjonale interessene, og også da gjennom det kartleggingsarbeidet som nå er på gang i forståelse med EF.

KOMITEENS LEDER: Neste taler er handelsministeren -

CARL I. HAGEN: Leder, kan jeg bare få gi en kort beskjed - jeg er nødt til å gå for å rekke et fly, som jeg har utsatt to ganger allerede.

Jeg vil bare si at vi mener at den debatten vi nå har hatt her i den utvidede, burde vært ført med publikum til stede. Vi har for en stor del ikke diskutert det jeg vil kalle hemmeligheter. Det er såpass interesse for dette, og det er så mye kritikk for hemmelighetskremmeri at normale politiske meningsutvekslinger av betydning ikke bør skje i lukket forum. Vi ber derfor om at denne saken bringes inn for Stortinget.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Kan jeg bare få spørre Hagen om noe: Betyr det da at Hagen ikke lenger ser noe behov for en bred redegjørelse om hele EØS-forhandlingsprosessen, som jeg altså har varslet kommer om snaut to uker?

CARL I. HAGEN: Jo. Men jeg bringer det spørsmålet som nå er til drøftelse, inn for Stortinget -

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: - Det er derfor jeg spør, for en avklaring.

CARL I. HAGEN: Vi vil gjerne ha en redegjørelse. Men vi bringer saken inn for Stortinget fordi det her må gis et signal. Jeg kan ikke skjønne hittil at Regjeringen egentlig har fått klare signaler om hvor Stortingets flertall befinner seg, i den debatten som nå har vært ført, og hva som skal skje etter at denne saken har vært behandlet i stortingssalen. Men det får vi komme tilbake til på det tidspunkt.

(GSR)

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Jeg tror jeg skal begynne med Kåre Gjønnes' innlegg. Han gav uttrykk for noe som vi på regjeringshold føler er veldig vesentlig. Vi er inne i et arbeid, som har vært betydelig på norsk side, med å kartlegge hvilke muligheter som finnes innenfor dagens ikke-diskriminerende lover osv. - alt dette jeg gav en bred redegjørelse for tidligere. Vi har også drevet et betydelig arbeid for å finne ut hvorledes EF-landene egentlig opptrer. Som jeg har sagt her tidligere, er det et usedvanlig vanskelig detektiv-arbeid for de er ikke mye interessert i å åpne seg.

Nå har vi fått et tilbakespill fra EF på at EF forstår EFTA-landenes bekymringer, og jeg understreker at dette er EFTA-landenes bekymringer. Den norske holdningen på det siste høynivåmøtet var EFTAs posisjon, ikke noe særnorsk fenomen. Hele EFTA stilte seg bak disse holdningene fordi man har bekymringer i relasjon til bl.a. kontroll med ressurser og miljø. Dette møtet førte til at kommisjonen - det var ikke EFTA som bad om det - tilbød at man nedsatte en ekspertgruppe for å gå dypere ned i dette materialet fordi - som Kåre Gjønnes pekte på - kommisjonen faktisk forstår at EFTA-landene er bekymret på dette punkt.

Det gjør at jeg føler meg helt trygg på at jeg kan svare at når det er EF selv som har tatt initiativet til en slik ekspertgruppe, ja så vil ikke vi bli bebreidet for å avvente resultatene av det arbeidet denne felles ekspertgruppen nå skal gjøre. Det er altså det jeg her i dag har gitt beskjed om er Regjeringens posisjon, fordi vi rett og slett føler et helt reelt behov for å se helheten i dette bildet før vi fra Regjeringens side er parat til å falle ned på noen holdning. Den naturlige konsekvens av det er at så lenge man ikke har inntatt noen ny holdning, har man de lovene man har, og det fører igjen til at dagens lover krever altså unntak på bred sektor innenfor dette, og det er den forhandlingstekniske posisjonen. Men jeg kan ikke på noen måte se at det skulle føre til bebreidelser fra EFs side at man aktivt følger opp og tar på alvor det arbeidet som EF-kommisjonen selv har tatt et initiativ til. Det må jeg si at vi legger meget betydelig vekt på i Regjeringen, og det vil jeg håpe at man har forståelse for også her i Stortinget - for det er alvorlige spørsmål vi her snakker om.

Vi er i en situasjon hvor de tre største norske bankene, i hvert fall to av dem, har betydelige tapsposisjoner, og hvor de vel er relativt svekket i forhold til oppkjøpsmulighetene - nå har

(GSR)

jeg redegjort for at det for bankene er veldig strenge bestemmelser i dag både for utlendinger og innledninger - men jeg ville anta at dette er en situasjon som flertallet i Stortinget også er opptatt av og rimelig bekymret over. Det er også Regjeringen bekymret over, og vi vil svært gjerne bl.a. kunne borre videre i disse spørsmålene som gjelder finansinstitusjoner, for den situasjonen vi nå har når det gjelder våre store banker, er ganske ny, ja det er i hvert fall først i de siste ukene at den er kommet helt opp til overflaten. Det er ikke hver dag man åpner "Financial Times" og finner et fire spalters oppslag om norske bankers taps-posisjoner osv., og det gjør man altså nå. Dette gjør at vi derfor føler et helt reelt behov for å se helheten før vi føler at vi har et fundament for å ta et endelig standpunkt. Det er dette som gjør at Regjeringens instruks er at forhandlerne fortsatt skal innta den holdning at man ikke signaliserer endringer i gjeldende norsk konsesjonslovgivning - og det er da også svar til Hagen. Dette er fortsatt min vurdering. Jeg ønsker dette totalbildet før jeg er parat til å gi Regjeringen noe råd om hvorledes Regjeringen bør forholde seg til dette. Som ansvarlig fagminister føler jeg et sterkt behov for å ha dette inne i bildet.

Så til vurderingen av selve forhandlings-situasjonen. Er dette forsvarlig ut fra norske interesser? Jeg har vel et stykke på vei svart på det allerede. Internt i EFTA er presset for avklaring fra norsk side på ingen måte akutt. HLNG-møtet neste uke vil, som jeg klart gav uttrykk for, ha andre meget viktige saker på dagsordenen, og da i første rekke det vi nå fra norsk side og fra EFTAs side gjennom måneder har kjempet for å få opp i høynivåmøtet, nemlig de institusjonelle spørsmålene, som vi alle som sitter her, vet er et avgjørende element for å få til en avtale i det hele tatt. Disse institusjonelle spørsmålene er faktisk også ganske viktige for vår endelige holdning til spørsmålet om unntak i relasjon til f.eks. kapital-siden, for vi må ha en ide om hvilken innflytelse vi skal få på dette fremtidige kapitalmarkedet - om vi skal sitte som nikkedukker på sidelinjen eller om vi skal ha en reell innflytelse, det vil jeg faktisk velge å tro at flertallet i Stortinget er relativt opptatt av. Det er vi i Regjerinen meget opptatt av å ha en sikkerhet for, og det spørsmålet bringes altså først nå endelig inn i de reelle forhandlingene.

La meg nok en gang få understreke at andre EFTA-land har en rekke "tunge" interesser og unntak. Andre EFTA-land har også en serie unntak, som jeg redegjorde for tidligere, på denne konsesjonslovsiden,

(GSR) men i andre former fordi de har andre lover enn vi har på en god del områder. Vi står altså ikke på noen måte i noen særstilling ved å ha unntak og unntaksbehov. Det er et bredt bilde av slike behov innenfor EFTA-gruppen, og det gjør at jeg helt klart kan gi et svar på lederens spørsmål om dette er forsvarlig ut fra norske interesser. Ja, det er forsvarlig. Jeg føler ikke problemet som kritisk på noen måte nå i forhandlingene, og det er vel antakelig det viktigste av de spørsmålene som er brakt frem i kommentarene her.

Det var også noen konkrete spørsmål. Chaffey hevdet i et innlegg at konsesjonslover overhodet ikke har vært berørt, og at Stortinget ikke er blitt forelagt dette. Det er riktig at det materialet jeg nå har fremlagt, som verken er hemmelig eller ikke offentlig stemplet og som også vil bli presentert for pressen etterpå, er vi først ferdig med nå, og vi går selvfølgelig videre i bearbeidingen med å se på hvilke muligheter som foreligger dersom Norge skulle velge å gå inn på de krav EF stiller. Vi ville ikke gjøre jobben vår hvis vi ikke fortsatte det arbeidet, og den jobben gjør vi. Men jeg har omtalt konsesjonsspørsmålet. I min redegjørelse for Stortinget den 1. juni viste jeg til at vi nå utreder disse spørsmål nærmere, men jeg gjorde det samtidig klart at

> "vi på norsk side er innstilt på å vurdere en omlegging av de konsesjonsbestemmelser som forskjellsbehandler."

Dette er sitat fra min redegjørelse i åpent storting den 1. juni i år.

Så tror jeg det var Chaffey som etterlyste hva man mente i Lysebu-erklæringen og fra annet hold om konsesjonslover, og han hevdet at det ikke stod noe om dette. Men det gjør det altså. I Lysebu-erklæringen står det:

> "Regjeringen vil arbeide for å sikre nasjonale konsesjonsordninger som gir nasjonal kontroll med forvaltningen av ressurser og miljø, bygget på gjensidighetsprinsippet."

Og gjensidighetsprinsippet er jo en gjennomgående faktor, som lederen også var inne på, i hele dette bildet. Også Stortinget har uttalt seg om disse spørsmål. I innstillingen fra finanskomiteen

(GSR) i desember i fjor uttalte komiteens flertall, alle unntatt SV, at komiteens flertall

> "mener det er viktig å etablere et samarbeidsområde for tjenester og kapitalbevegelser. Komiteen viser til at liberalisering av finanstjenester og kapitalbevegelser er en del av en internasjonal prosess, som ikke bare er konsentrert til arbeidet med det indre marked."

(SL) Stortinget har etter at denne innstillingen ble avgitt, også åpnet en del opp for utenlandsinvesteringer på kapitalsiden, slik at Stortinget selv også har fulgt opp det signalet som der ligger. Det ligger selvfølgelig et klart politisk signal fra alle partier unntatt SV, i denne merknaden, og jeg kan forsikre at dette er en innstilling som jeg har meget hyppig fremme til studier i forbindelse med det arbeidet som gjøres i forhandlingene med EF og de andre EFTA-land.

Så ble det reist spørsmål på miljøsiden. Der må jeg stort sett vise til det jeg har sagt. EF har nemlig ikke gått inn på alle de mer detaljerte og meget avgjørende og viktige spørsmål som både Gjønnes og Chaffey reiste. Derfor er ikke disse problemene løst. Men som jeg sa, det er et positivt signal at man nå har fått en bevegelse, det oppleves av våre forhandlere som en bevegelse fra EFs side, en helt annen interesse for og en annen positiv holdning til å finne løsninger i disse spørsmål. Jeg må få lov til å understreke, leder, at jeg har nedlagt et ganske betydelig politisk arbeid internasjonalt for å søke å utløse slike holdninger nettopp i EFs medlemsland, og det er ikke jeg den eneste i denne regjeringen som har gjort. Det har vært viktig for oss alle sammen å bruke enhver anledning til å søke å presse EF frem mot en grønnere profil, som de gjerne sier at de har, men som man altså presser dem til å vise at man lever etter. Og her er det en god del bevegelse, bl.a. når det gjelder avgasser osv. - jeg skal ikke begi meg inn i detaljer på det. Jeg får vise til de formuleringene som er omhyggelig forfattet fra hva kommisjonen har sagt, som står i min redegjørelse. Den skal dere få ned hit i løpet av et par timer i endelig versjon.

Ellers må jeg bare konstatere at Hagen eventuelt har følt et behov for å ta saken opp. Det vil jeg selvfølgelig bare måtte bøye meg for. Men jeg har gitt et aktivt signal om at jeg akter, og føler behov for, å gi en redegjørelse til Stortinget etter ministermøtet i EFTA, hvor vi vil ha et bredere bilde nettopp av de spørsmål som lederen stilte - av reaksjonsmønstrene i EF, i EFTA og av helheten i for-

(SL) handlingsbildet. Med andre ord: Står andre land fast på sine unntak? - Og det er altså unntak hvor det stort sett ikke finnes ekspertgrupper, og i hvert fall ikke ekspertgrupper som det aktivt er tatt initiativ til fra EFs side.

PAUL CHAFFEY: Nå har Fremskrittspartiet brukt sin rett til å kreve saken inn for Stortinget, slik at det er unødvendig å ha noe langt innlegg fra min side. Det kan vi ta i salen. Det er for så vidt like greit. Både vi, og så vidt jeg skjønner Kristelig Folkeparti og Senterpartiet i tillegg til Fremskrittspartiet, synes at denne debatten hører hjemme i stortingssalen.

Når det gjelder spørsmålet om hva som er Regjeringens politikk - om det er klare signaler i Lysebu-erklæringen og i finanskomiteens innstilling i desember - er det vel bare å registrere at det er uenighet om det. Jeg synes ikke formuleringer som at det skal være nasjonal kontroll med ressurser og miljø er dekkende for det vi diskuterer her. Vi kan registrere fra avisdebatten at både Senterpartiet og Høyre sier at dette er dekkende formuleringer for deres politikk, men de legger helt forskjellige ting i det. Derfor er det viktig å få denne debatten fram, slik at vi skjønner hva de forskjellige partiene og Regjeringen mener.

Også spørsmålet om gjensidighetsprinsippet tror jeg er noe mer komplisert enn handelsministeren antyder her. Det det jo kan bety, er at hvis EF i sterk grad letter på sine bestemmelser, vil Norge automatisk lette på sine bestemmelser. Det er et prinsipp som ikke SV kan godta, og jeg vil være overrasket hvis alle andre partier synes det er et greit prinsipp å følge i enhver sammenheng. Så vidt jeg husker, sier SV i innstillingen fra finanskomiteen i desember at vi ikke godtar gjensidighetsprinsippet, mens de andre partiene ikke tar opp dette spørsmålet i det hele tatt.

Komiteens leder har selvfølgelig rett i at det ikke går an å ha en avstemning i Stortinget for eller mot norsk konsesjonslovgivning. Men vi mener at debatten hører hjemme i salen likevel. Og særlig hvis det er uenighet mellom Regjeringen og et flertall i Stortinget, må den avklaringen komme i stortingssalen. Jeg skjønner veldig godt at Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ønsker denne avklaringen i stortingssalen.

Vår konklusjon er at Regjeringen bør fortsette å stå på det opplegget den har. Vi er enig med Senterpartiet i at sannsynligheten for at man skal

(SL) kunne gå inn for betydelige endringer er relativt liten, uten at det går an å avskrive det før man har sett disse utredningene Regjeringen arbeider med.

KOMITEENS LEDER: Jeg må nå foreslå at vi avbryter møtet for annen gang fordi det skal settes møte i Odelstinget. Visepresidenten har vært ute og undersøkt, og vi er nødt til å stille opp. Så tror jeg vi rett og slett må sette møtet igjen med en gang odelstingsmøtet er satt. Vi kan ikke avslutte her og nå.

(Møtet ble avbrutt kl. 11.45 og satt igjen kl. 11.55).

GUNNAR BERGE: For det første om debatten. Jeg er litt forundret over at det at det stilles spørsmål fra opposisjonen, tilsynelatende til de grader skaper indignasjon blant regjeringspartiene. Det mest naturlige når et møte av denne karakter holdes, er vel at det er opposisjonspartiene som stiller spørsmål, og at det fortrinnsvis er Regjeringen som svarer på de spørsmålene, i stedet for at det stilles spørsmål til opposisjonen. Men hvis noe har vært uklart uttrykt, kan det være grunnlag for å stille noen nye spørsmål.

Det komiteens leder gjorde, var å stille spørsmålet: Hva er handelsministerens vurdering av at vi i denne fasen inntar den holdning at vi overhodet ikke signaliserer vilje til - ikke å oppgi våre posisjoner, men å myke opp våre posisjoner. Videre sa hun at handelsministeren og Regjeringen må være fullt ut beredt til å ta konsekvensen dersom vurderingen er at det svekker vår og EFTAs forhandlingsposisjon. Jeg skjønner overhodet ikke hvor Gjønnes har det fra at vi skal ha uttalt at vi er beredt til å oppgi vår posisjon. Det har ikke vært uttalt i det hele tatt. Men det er altså spørsmål om hva som blir konsekvensen av ikke å signalisere vilje til en viss oppmykning av våre posisjoner. Det har for så vidt handelsministeren svart på. Jeg går ut fra at man er beredt til å ta det hele og fulle ansvar for den vurdering som er gitt av dette. Men det er noe jeg synes framstår som et interessant spørsmål, som jeg vil stille konkret til handelsministeren: Er det slik å forstå at Regjeringen har bestemt seg for at det ikke under noen omstendighet er aktuelt å myke opp våre posisjoner på dette området? Er det slik vi skal oppfatte Regjeringens holdning? Jeg synes det er veldig viktig å få fram distinksjonen mellom hva som lå i komitelederens

(SL) spørsmål og måten dette ble oppfattet og utlagt på av representanten Gjønnes.

Så et annet konkret spørsmål - det går på petroleumsloven: Jeg har sett det som står i notatet og hørt det som ble sagt. Er det slik at petroleumsloven, slik den er utformet i dag, ikke inneholder bestemmelser som skaper vanskeligheter i forhandlingene? Kan det svares bekreftende på det?

ANDERS TALLERAAS: Jeg bad om ordet etter at Hagen varslet at han ville kreve denne saken inn for åpent storting. Nærmest for ordens skyld vil jeg si at jeg er relativt bekymret over den praksis som utvikler seg, hvor det nesten blir mer en regel enn et unntak at man krever saker som behandles i denne komite, som er et konsultasjonsorgan mellom storting og regjering, tatt opp i Stortinget. Det vil skape ganske problematiske forhold mellom storting og regjering. Alle må være klar over at den utvidede utenrikskomiteen har en meget viktig rolle, som det er viktig for både regjering og storting å bevare. Jeg er meget skeptisk dersom konklusjonen på dette kravet - et krav en kan stille med bakgrunn i reglementet - skulle bli at saken kommer opp i Stortinget mandag og tirsdag i uken som kommer. Nå er det ikke komiteen som tar standpunkt til når saken skal bringes inn for Stortinget, den bare fremmer kravet om at den skal bringes inn for Stortinget. Jeg føler likevel behov for å uttrykke at jeg er ganske skeptisk når det gjelder hvilke virkninger denne praksis kan få for den type konsultasjoner man her har foran ganske viktige internasjonale forhandlinger for nasjonen.

(EK) KOMITEENS LEDER: La meg bare si til akkurat det temaet, som jeg har gitt uttrykk for overfor Talleraas nå i den lille pausen vi hadde, at det er klart - i likhet med hva som skjedde i denne komite forrige gang kravet om å bringe en sak inn for Stortinget ble reist - at en slik beslutning ikke tas her, og spesielt ikke når det gjelder dagsordenfunksjonen og tidspunkt osv. Det er ting som ikke drøftes her, og jeg vil avvise en diskusjon omkring det. Vi vil i tilfelle måtte melde til Presidentskapet hvilke krav som er reist her, og så må Presidentskapet i samråd med gruppelederne på vanlig måte ta stilling til en omlegging av Stortingets dagsorden og hvordan dette skal håndteres.

Det er ikke noen grunn til at vi bruker mer tid på dette, for det vil være konklusjonen når det gjelder akkurat det temaet.

KÅRE GJØNNES: Det som gjør behandlingen i den utvidede utenrikskomite litt spesiell i denne perioden og for så vidt også i forrige periode, er at vi har en mindretallsregjering, som går til den utvidede utenrikskomite for å konsultere denne og eventuelt få tilslutning til de posisjoner denne regjering ønsker å ha. Dermed ligger det en betydelig mulighet for den utvidede utenrikskomite til å kunne styre, altså på en måte å presse Regjeringen over i andre posisjoner enn den i utgangspunktet har. Enkelte politiske saker kan være av en slik betydning at styringen ikke kan skje i den utvidede utenrikskomite - hvis Regjeringen må endre posisjoner i forhold til det som er dens opplegg, og det ikke skjer gjennom stortingsbehandling.

Jeg oppfatter i hvert fall en del av de signaler som er kommet her i debatten slik; fra enkelte er det sagt at det måtte gis andre signaler allerede på første møte i høynivågruppen. Det er klart at man da er i en situasjon der den utvidede utenrikskomite gir signaler som har konsekvenser for Regjeringens politikk utover det som var dens utgangspunkt. Når vi beveger oss inn på dette tema når det gjelder vitale politiske områder, syns jeg det ville være uriktig. Jeg ville føle det uriktig overfor mitt eget parti hvis Regjeringen skulle justere kursen gjennom slike møter som dette.

Nå forstår jeg det slik at det kanskje ikke var Arbeiderpartiets mening. Men det har i hvert fall kommet antydninger om at det er et flertall her i komiteen som har en annen oppfatning. Hvis det skulle gi seg utslag i en endring av Regjeringens opplegg, kan ikke jeg skjønne annet enn at det må skje gjennom Stortinget.

(EK) Dette er bakgrunnen for at jeg gav uttrykk for det jeg gjorde. Jeg har ikke noe behov for at denne saken skal opp i Stortinget, såfremt Regjeringens opplegg har tilslutning og kan kjøres videre. Det er egentlig den posisjonen jeg har.

HANS J. RØSJORDE: Når det gjelder å bruke § 13 i reglementet, som vi har vist til i tidligere innlegg, er jeg enig med dem som har sagt at det kanskje kan synes som om det går inflasjon i bruken av den, det vil jeg gjerne få lov til å understreke. På den annen side har man ved gjentatte anledninger kommet i en situasjon hvor det er stor uklarhet: Jeg syns det ville være uriktig om man på bakgrunn av de signaler som er kommet nå, skulle unndra Stortinget fra å kunne si sin mening. Det er vel kanskje også Regjeringens grunnlag som på mange måter gjør at man kan komme opp i slike situasjoner.

Jeg vil gjerne fastholde at vi fra vår side ønsker saken brakt inn for Stortinget for så vidt gjelder konsesjonsreglene, som det åpenbart har vært stor uenighet om hvordan skal håndteres. Jeg tror ikke jeg skal kommentere dette ytterligere utover det. Vi kjenner vel stort sett de posisjoner som de enkelte har meldt her nå.

Jeg vil gjerne igjen understreke at det ikke er med stor lyst man benytter seg av denne muligheten til å bringe saken inn for Stortinget, som etter min mening er en unntaksregel. Når det gjelder den videre behandling, deler jeg lederens oppfatning av at det er det andre organer som skal ta seg av.

KJELLBJØRG LUNDE: Eg synest Gjønnes no på slutten hadde ei meget god prinsipiell grunngjeving for korfor vi er komne i den situasjonen at det er fornuftig, ut frå det som er sagt i møtet, å få saka inn for ope storting. Vi har sagt gjennom Chaffey kva vi har som standpunkt til sjølve spørsmålet om å ha eit ope stortingsmøte.

Vi som sit her no, veit alle alvoret i saka både når det gjeld regjeringsspørsmålet og spørsmålet om sjølve forhandlingsopplegget og dei resultata vi kan oppnå. Det som er kome fram her, ikkje minst frå leiaren og Arbeidarpartiet, skulle ytterlegare tilseie at det er god grunn til å få fram vurderingane, standpunkta og synspunkta i eit ope møte. Dermed får vi i alle fall kvalifisert dei argumenta som har kome fram her, på ein måte som gjer at vi kan få ein reell debatt på eit mykje betre grunnlag i befolk-

(EK) ninga, som vi i SV tidlegare har vore inne på er svært nødvendig, enn vi gjer på bakgrunn av det som no er pressedebatt, og dei drøftingane og resonnementa som kjem fram i eit lukka møte i dette forum.

Trass i at vi i SV er samde med handelsministeren i at ein skal prøve ut om vi kan halde oppe vår konsesjonslovgjeving i ein framtidig EØS-avtale - kor reelt det er eller ikkje, er eit anna spørsmål - og såleis ikkje ser noko stort behov for å få framprovosert ei anna politisk haldning til dette spørsmålet på dette tidspunkt, ser vi at for debatten og for demokratiet er det svært viktig å få saka inn for Stortinget.

GUNNAR BERGE: Jeg er nokså sterkt uenig i det som Gjønnes sa, hvis jeg oppfattet ham korrekt. Han sa nemlig at den utvidede utenrikskomite ikke kan påtvinge Regjeringen et annet standpunkt enn den har. Nei, selvfølgelig kan ikke den utvidede utenrikskomite gjøre det. Det har aldri skjedd. Det er ikke karakteren av de møtene som foregår her. Men jeg ville jo tro at det er slik at når Regjeringen kommer til den utvidede utenrikskomite og forelegger spørsmål, er det fordi man vil diskutere sine standpunkt med de parter som er representert her, og at den også er beredt til å ta hensyn til de signaler og synspunkter som er kommet fram.

Det er klart at rent konstitusjonelt ligger det ikke noe i disse uttalelsene som gjør at Regjeringen er nødt til å ta hensyn til dem. Men hvis det kommer til uttrykk synspunkter fra et flertall i denne komiteen som også representerer et flertall i Stortinget, er det klart at det da å unnlate å ta hensyn til disse synspunktene har en politisk side som Regjeringen må vurdere konsekvensene av.

Rent formelt kan ikke jeg se at denne komiteen står i en annen stilling i tider hvor man har en mindretallsregjering enn om det var en flertallsregjering. Den formelle status av de drøftingene som foregår her, er nøyaktig den samme.

Jeg fant bare behov for å nyansere litt i forhold til det som Synnes uttalte - nei, unnskyld, Gjønnes! - Men det er en som heter Synnes også!

UTENRIKSMINISTER KJELL MAGNE BONDEVIK: Han sitter ikke her!

(EK) KOMITEENS LEDER: Jeg skal gå tilbake til et par av de tingene som ble sagt her på slutten av den forrige delen av møtet. Gunnar Berge har vært inne på det, men jeg vil gjerne utdype det.

Det vi har sagt her, er at vi føler at hvis vi ikke signaliserer vilje til å vurdere endringer og se helheten og til å ta på alvor det utredningsarbeid som fortsatt foregår, som handelsministeren har vist til, kan det virke som om vi inntar et veldig firkantet standpunkt, når vi ikke engang resonnerer rundt en del av de realitetene som alle nå kan se. Skal man komme fram her, må alle være villig til å gi og ta noe - det gjelder både EFTA-landene og EF. Det er det vi snakker om. Vi har slett ikke tenkt å ta et endelig standpunkt.

Jeg tror det var handelsministeren som sa at man ikke er beredt til å ta et endelig standpunkt. Nei, vi har ikke bedt Regjeringen om å ta et endelig standpunkt i noen av våre innlegg i dag. Hvis slike forsøk fra statsrådens side på å begynne å argumentere i den utvidede utenrikskomite og legge ut våre standpunkter på en annen måte enn vi har sagt, fortsetter, kommer jeg til å reagere kraftig på det. Her har vi altså fått en utlegging av Arbeiderpartiets holdning som jeg ikke kan akseptere. Vi har ikke bedt om at den norske regjering skal ta et endelig standpunkt til konsesjonslovgivningens framtid, men vi har bedt om at man ikke skal gi inntrykk av at man er totalt ute av stand til å diskutere saken. Det er der forskjellen går.

Jeg begriper ikke at det ikke går an å reise til dette møtet både uten stortingsbehandling og med en oppsummering av hva det er av signaler som har kommet til uttrykk fra de ulike partiers side. Det er bare uttrykk for at man ikke lytter, slik som Gunnar Berge nå uttrykte, og prøver å finne et ståsted som er akseptabelt for Regjeringen, og som kan ivareta de hensynene som jeg har hørt uttrykt her nå både fra Senterpartiets og Kristelig Folkepartis parlamentariske ledere.

Det argumentet som ble brakt inn av handelsministeren i det siste innlegget om at norske finansinstitusjoner er kommet i en meget vanskelig situasjon etter hele frisleppet midt på 1980-tallet, har etter min oppfatning svært lite med den diskusjonen vi nå har, å gjøre. Det er å misbruke argumentene. Det er ingen som har foreslått at Norge skal erklære at vi neste år avvikler våre bestemmelser verken når det gjelder finanssiden eller industrisiden. Alle sammen forutsetter i alle tilfelle vesentlige overgangsordninger, og jeg håper virkelig ikke at norske finansinstitusjoner skal være i den alvorlige situasjonen

(EK) de er i nå, om f.eks. ti år fra nå. En del av de momentene som nå kommer, er ikke relevante i forhold til den diskusjonen i hvert fall Arbeiderpartiet for sin del har reist.

Jeg mener vi er best tjent med at Regjeringen tenker seg om. Regjeringen har tiden fra nå og fram til tirsdag eller onsdag på å se om det går an å formulere sine standpunkter. Jeg kan hjelpe dere! - Jeg vet akkurat hvordan jeg kan formulere det slik at det som er sagt her både fra det ene og andre partiet i regjeringskoalisjonen, skal kunne ivaretas på en fornuftig måte.

Dette må Regjeringen tenke igjennom. Det jeg hører nå, innebærer nemlig at regjeringspartiene i neste runde, når de skal ta stilling til Stortingets dagsorden, er nødt til å ta inn over seg at det er et flertall av partiene som nå har uttrykt seg om substansen i saken, som har konkludert med at saken bør inn for Stortinget, til og med allerede før dette viktige høynivåmøtet. Arbeiderpartiet har ikke stilt det kravet. Arbeiderpartiet ber bare om en saklig, skikkelig håndtering av et spørsmål, hvor Regjeringen også må være villig til å lytte. Regjeringen må fra nå av og fram til vi får diskusjonen i Stortinget, ta innover seg og være klar over hvilket ansvar regjeringspartiene har for den debatten og den situasjonen som i tilfelle kan oppstå - mot Arbeiderpartiets råd.

KÅRE GJØNNES: Jeg skal ikke trekke dette ut så veldig mye lenger. Men situasjonen er jo at Fremskrittspartiet har krevd saken inn for Stortinget, det har de muligheter til med sine fire representanter. Det som ble gitt uttrykk for ganske tydelig fra min side, var at hvis det er noen som nå vil oppgi posisjoner, er det en så **viktig** sak at det må være gjenstand for behandling i Stortinget. Det står jeg fremdeles fast ved. Jeg har ikke noe behov for - også på Regjeringens grunnlag for sine forhandlingsposisjoner framover - å drøfte dette i Stortinget. Jeg kan ikke skjønne at det er uttrykt noe flertall her i denne komiteen for at saken skal inn. Men det er Fremskrittspartiet som har benyttet sine muligheter, også delvis ut fra at de har oppfattet flertallet i denne komiteen for å ha en annen posisjon enn det som Regjeringen har presentert her i dag.

KOMITEENS LEDER: Jeg gjør da bare oppmerksom på - og det var derfor jeg sa det jeg gjorde da vi begynte denne delen av møtet - at det å be om at en problemstilling, en sak, bringes inn for Stortinget,

(EK) er én ting. Det har vi akseptert i denne komiteen på bakgrunn av reglementet. Men jeg snakket nå også om vurderingen i Stortinget av tidspunktet. Det står ingenting i reglementet om at noen har krav på å definere at Stortingets dagsorden skal omgjøres, og at Regjeringen ikke engang kan fungere som Norges regjering i et møte neste uke. Det er bare ikke slik. Vi må være klar over at når andre organer som har et ansvar for helhetsvurderingen og skal ta stilling til dette, er det ikke gitt det som en del tydeligvis forutsetter, at enten blir det debatt mandag eller tirsdag, eller så blir det ikke debatt. Sånn er det ikke. Handelsministeren har selv gitt uttrykk for at hun synes det passer å ha debatt den 29. oktober. Det kan jo hende at man etter samtaler med gruppene og i Presidentskapet og med Regjeringen fastsetter et annet tidspunkt, som kanskje ligger mellom det nåværende og den 29. også.

Poenget mitt er at vi må skille mellom tidspunktet for en eventuell diskusjon i Stortinget og hva Regjeringen må tenke gjennom nå av og fram til onsdag.

Så var det handelsministeren. Nå har hun fått alle muligheter til å vurdere helheten i dette bildet.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Det siste skillet som lederen foretok, er jeg helt ut enig i. Det er to ulike saker, og jeg kan ikke sitte her og foreta den vurdering som nå etterlyses, helheten av bildet og en analyse av hva som er sagt og gjort her i komiteen. Jeg ber om forståelse for at jeg ikke for øyeblikket er i stand til å gjøre det - her og nå og alene.

Gunnar Berge stilte et spørsmål om petroleumsloven som jeg ikke har svart på. Jeg håper jeg har rett i at dette står i petroleumsloven: Vårt konsesjonssystem har bestemmelser der det bl.a. er krav om at oljeselskaper som får konsesjon på norsk sokkel, skal opprette et norsk A/S, og petroleumsloven og konsesjonsloven har bestemmelser om at rettighetshaver skal ha en organisasjon, være i stand til selvstendig å lede virksomheten fra Norge, og at virksomheten skal drives fra baser i Norge.

Vi er nok noe i tvil om disse er problematiske eller ikke, fordi de gjelder også for norske selskaper. Men her ligger det visse spørsmålstegn - og vi har selvfølgelig hatt et meget nært samarbeid med Olje- og energidepartementet om dette. Det er også andre regler eller annen praksis innenfor konse-

(EK) sjonslovgivningen som kan være i strid med EFs regelverk, bl.a. forhold ved utforming og bruk av glideskala og myndighetsoverføring av operatørskap i favør av norske selskaper.

Dette var i hvert fall to punkter som jeg hadde stående på listen her. Jeg kan ikke nå i farten se om det er andre momenter, men jeg skal svært gjerne bidra med materiale til Gunnar Berge om dette.

Så var det lederens siste innlegg, hvor hun presiserte at Arbeiderpartiet ikke har bedt Regjeringen om å ta endelig standpunkt, og hadde en irettesettelse overfor undertegnede. Jeg må si at jeg faktisk oppfattet Arbeiderpartiets innlegg annerledes enn lederen har gjort. Jeg oppfattet dem vel ikke som et krav om endelig standpunkt, men som mer vidtgående enn det komiteens leder nå presiserte. Jeg er derfor glad for at det punktet er avklart. Min reaksjon var basert på min oppfatning av hvorledes Arbeiderpartiet hadde uttrykt seg, men det burde dermed være avklart. Engasjement i saker må man vel kunne tillate - jeg håper man må få lov til å ha det - men jeg skal forsøke å styre engasjementet.

Til slutt når det gjelder finansinstitusjoner. Jeg er helt uenig med lederen i at det har svært lite med denne saken å gjøre. Jeg hadde ikke berørt finansinstitusjoner innledningsvis - det er jo en del av hele konsesjonsbildet. Jeg viste til hva som er regelverket i Norge i dag. Men jeg syns det var riktig å trekke det inn, selv om jeg selvfølgelig fullt og helt deler lederens håp om at den situasjonen vi nå har i norsk bankvesen, ikke skal være situasjonen om ti år. Det har vi ingen problemer med å være enige om. Men vi er da åpenbart uenige om dette er relevant her eller ikke.

KOMITEENS LEDER: Jeg hadde ikke ventet at handelsministeren nødvendigvis skulle erklære på vegne av Regjeringen hva man vil gjøre på bakgrunn av det som har skjedd i dette møtet nå. Men mitt råd til Regjeringen er at den nå - i likhet med hva vi har vært igjennom en gang før i denne komite - tenker gjennom det bildet som avtegner seg i den interne konsultasjonsprosess, og ser på hvordan man kan håndtere dette i forhold til de viktige møtene som er i neste uke. Det er det rådet jeg gir, fordi det er en sammenheng mellom det Regjeringen bestemmer seg til å gjøre i de kommende dagene, og vurderingene hos de ulike partiene når de blir konsulert om tidspunkt og innretning på den debatten som ett parti har krevd. Det er det viktig at alle nå er oppmerksom på. Nettopp fordi vi har en mindretallsregjering, og fordi

(EK) det er slik som Gunnar Berge gav uttrykk for når det gjelder den formelle status, sitter Regjeringen med ansvaret for å prøve å bidra til å bringe oss videre - uten at saker unødvendig settes på spissen, og uten at vi skader norske forhandlingsposisjoner og -muligheter unødvendig.

Det er der jeg har lyst til å stoppe i denne saken nå.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Får jeg bare si at jeg har ingen problemer med å si at Regjeringen vil tenke igjennom det bildet som har kommet frem. Det er det en selvfølge at Regjeringen gjør, men det må Regjeringen gjøre i fellesskap.

KOMITEENS LEDER: Det er da selvsagt også muligheter til å ha nye møter i den utvidede mandag eller tirsdag, det må vi også være oppmerksom på. Behovet for det får Regjeringen også vurdere parallelt, samtidig som jeg går ut fra at vi får en videre oppfølging fra Fremskrittspartiets side av denne saken, som vi selvfølgelig nå bringer inn overfor Presidentskapet.

PÅL ATLE SKJERVENGEN: Til det siste: Jeg antar at det ikke er anledning til å ha ytterligere møter i denne komiteen når saken er brakt inn for Stortinget.

KOMITEENS LEDER: Jo.

PÅL ATLE SKJERVENGEN: Ikke om denne saken?

KOMITEENS LEDER: Jo, Regjeringen kan be om å få møte uavhengig av om Fremskrittspartiet måtte ønske stortingsbehandling. Det har jeg gjort klart i forrige runde, og det er det ingen tvil om. En diskusjon om det får vi ta andre steder.

Møtet hevet kl. 12.25
